

Iholla
Tatuoinnit identiteetin ja ruumiillisuuden merkitsijöinä

Etnologian pro gradu -tutkielma
Historian ja etnologian laitos
Jyväskylän yliopisto
Hanna Hirvonen
kesä 2011

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty humanistinen tiedekunta	Laitos – Department historian ja etnologian laitos
Tekijä – Author Hanna Hirvonen	
Työn nimi – Title Iholla – Tatuoinnit identiteetin ja ruumiillisuuden merkitsijöinä	
Oppiaine – Subject etnologia	Työn laji – Level pro gradu
Aika – Month and year syksy 2011	Sivumäärä – Number of pages 81 + liitteet (2 kpl)
<p>Tiivistelmä – Abstract</p> <p>Tässä tutkimuksessa tutkittiin tatuoitujen suomalaisten suhdetta heidän omiin tatuointeihinsa, omaan kehoonsa ja tatuointeihin yleensä. Tatuointeja tarkasteltiin ruumiillisuuden ja identiteetin rakentajina ja osina sitä. Lisäksi tutkimuksessa lähestyttiin tatuointeja osana sosiaalista kanssakäymistä sekä sitä, miten tatuointeja tarkastellaan osana ihmisten ulkoasua. Työssä selvitettiin syitä tatuointien ottamiseen ja niihin sisällytettyihin merkityksiin.</p> <p>Aineistonkeruumenetelmänä käytettiin perinteistä, kasvokkain toteutettua teemahaastattelua sekä internetin välityksellä suoritettuja Messenger-haastatteluita. Haastatteluita toteutettiin yhdeksän kappaletta. Haastatelluista kolme oli naisia ja kuusi miehiä. Kaksi haastattelusta toteutettiin Messenger-ohjelman avulla ja tämä osoittautui kiinnostavaksi aineistonkeruumenetelmäksi, jota voidaan hyödyntää myös mahdollisissa jatkotutkimuksissa. Aineisto käsiteltiin teemoittelun keinoin. Prosessi eteni pääteemojen valitsemisella ja aineiston analysoinnilla näiden kolmen pääteeman puitteissa. Kolme pääteemaa olivat <i>Oma tatuointi</i>, <i>Tatuoinnit yleensä</i> ja <i>Sosiaalinen vaikutus</i>. Analyysin aikana aineistosta poimittiin pääteemoista nousevia alateemoja, jotka eivät olleet yhtä selvärajaisia kuin pääteemat, mutta toistuivat kuitenkin niin usein, että ne osoittautuivat merkityksellisiksi.</p> <p>Tutkimuksessa tatuointien tärkeimmiksi tehtäviksi nousivat toimiminen muistoina ja muistuttajina eletystä elämästä. Niiden ottaminen oli monella haastateltavalla sijoittunut elämässä ajankohtaan, johon liittyi paljon muutoksia elämäntilanteessa. Ne myös kertoivat kantajilleen siitä, millaisia nämä olivat tatuoinnin ottamisen aikaan ja millaisessa elämäntilanteessa he silloin olivat. Tatuointeihin ei haluttu kiinnitettävän liiaksi huomiota ja ne koettiin hyvin henkilökohtaisiksi asioiksi. Positiivinen huomiointi koettiin miellyttäväksi, mutta kukaan ei erikseen toivonut saavansa tatuointiensa johdosta huomiota. Niiden henkilökohtaisuutta korostettiin kertomalla niiden muistofunktiosta.</p> <p>Yleisesti kiinnostus tatuointeja kohtaan oli tavallista ja muiden ihmisten tatuointeja tarkasteltiin ja arvioitiin mielellään. Tatuointeja verrattiin taideteoksiin, koruihin ja sisustusesineisiin. Ne nähtiin koristeina ja välineinä oman persoonan piirteiden korostamiseen ja esille tuomiseen. Sosialiseen kanssakäymiseen tatuoinnit vaikuttivat siten, että jokainen haastateltu koki tärkeäksi seikaksi tatuointien peitettävyyden tavallisen vaatetuksen avulla. Työkaverit, vanhemmat ja vanhemmat ihmiset koettiin henkilöiksi, joiden seurassa tatuointien näkyvyyttä pitää rajoittaa. Toisaalta kaikki haastateltavat kuitenkin korostivat sitä, että tatuoinnit tulee kantaa ylpeydellä ja niitä ei pidä hävetä.</p>	
Asiasanat – Keywords tatuointi, ruumiillisuus, muoti, sosiaalinen vuorovaikutus, verkkokeskustelu	
Säilytyspaikka – Depository historian ja etnologian laitos, Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja – Additional information	

SISÄLTÖ

1. Pinnan alle – johdanto tatuointien maailmaan.....	5
1.1. ”Kun kerran aloittaa, niin sitten lähtee liikkeelle”.....	5
1.1.1. Kehon muodit.....	9
1.1.2. Modernit primitiivit.....	12
1.1.3. Tatuointialan terminologiaa.....	13
1.2. Keskeiset käsitteet, aiheen rajausta ja tutkimuskysymykset.....	15
2. Keruulla.....	20
2.1. Aineiston esittely.....	20
2.2. Minun kenttäni.....	21
2.3. Aineistonkeruumenetelmä.....	26
3. Eräiden haastatteluiden anatomia.....	31
3.1. Messenger-haastattelu.....	31
3.2. Teemoittelu analyysimenetelmänä.....	36
4. Teemat.....	40
4.1. Omat tatuoinnit.....	40
4.1.1. Sijainti ja kuva-aiheet.....	40
4.1.2. Tatuoinnin teko ja lopputulos.....	42
4.1.3. ”Tatuoinnit on siistejä. Kaikilla siisteillä tyypeillä on.”.....	45
4.1.4. Tatuointien merkitykset.....	47
4.2. Sosiaaliset merkitykset.....	52
4.2.1. Tatuoinneista saatu palaute.....	53
4.2.2. Tatuoinnit piilossa ja esillä.....	56
4.2.3. Tyytyväisyys omaan kehoon ja esillä oleminen yleensä.....	62
4.3. Tatuoinnit yleensä.....	64
4.3.1. Hyvät, pahat ja rumat.....	64

4.3.2. ”Enpä mä kyllä kotianikaan korista millä tahansa...”	66
5. Oman aikansa kuvia	68
5.1. ”Ne on vähän semmosii siirtymäriittejä ollu”	68
5.2. ”Helkutin kallis kaulakoru”	69
5.3. ”Osittain tietoista kulttuurinmuutostyötä”	71
6. Tähän on tultu	73
LÄHTEET	76
LIITTEET	

1. PINNAN ALLE – JOHDANTO TATUOINTIEN MAAILMAAN

1.1. ”Kun kerran aloittaa, niin sitten lähtee liikkeelle”

Minä olen tatuoitu. Olen ollut 16-vuotiaasta saakka. Kolme vuotta ennen ensimmäistä tatuointiani koin valtavan herätyksen ymmärtäessäni, että tatuoinnit ovat jotain mikä on myös minun saatavillani. Innostus ei ole laantunut vaan se on pikemminkin ruokkinut itse itseään. Omien tatuointikuvieni kautta olen alkanut kiinnittää huomiota muiden ihmisten tatuointeihin sekä luonnossa että lehtien ja internetin välityksellä. Kuvien katselusta seuraava askel oli itse tatuointiprosessiin tutustuminen tatuojien työskentelyä seuraamalla. Harrastuneisuuteni sai akateemisen muodon ja tässä minä nyt kirjoitan graduani tatuoinneista. Haastateltavani ”Sonja” puki sen sanoiksi: ”Kun kerran aloittaa, niin sitten lähtee liikkeelle”.

Kiinnitän paljon huomiota ihmisten tatuointeihin ja keskustelen mielelläni muiden tatuoitujen kanssa heidän kuvistaan. Ihmisillä on näiden tallentamattomien keskusteluiden mukaan lukematon määrä toisistaan poikkeavia syitä tatuointien ottamiseen samoin kuten niiden selittämiseen itselle ja muille. Eräs ystäväni pitää tatuointeja animaatioina, ja hän ottaa kuvia vai sellaisiin kohtiin, joiden avulla hän saa kuvaan mukaan jonkin liikefunktion. Osa ottaa tatuoinnin heti, kun näkee hienon tai kauniin kuvan, jonka katsoo koristavan itseään, kun osa taas haluaa syvästi merkityksellisiä ja symboloivia kuvia kuten eräskin nimeltä mainitsematon graduntekijä, joka tatuoi itsensä feeniks-linnun muistuttamaan uusista mahdollisuuksista.

Jari Ruotsalainen on tutkimuksessaan *Kosmeettisia häiriöitä?* koonnut ihmisten

kertomuksia tatuoinneista ja tarkastellut niiden merkitystä ja symboliikkaa kantajilleen (Ruotsalainen, 2001). Omassa kandidityössäni kohtasin kovin erilaisen aineiston tatuoituja: kukaan heistä ei vaikuttanut asettavan suuria merkityksiä tatuointikuvilleen ja kysyessäni kuvan ottamisen takana olevista ajatuksista he vastasivat yksikantaan vain halunneensa tatuoinnin, koska se näyttää hyvältä. Tästä heräsi kiinnostukseni tatuointeihin nimenomaan osana kantajansa *ruumista*. Ennako-oletukseni kandidityössäni oli se, että tatuointeja ottavat ihmiset asettavat kuviin suurta symboliikkaa ja moninaisia merkityksiä, mutta tulosteni myötä aloin pohtia myös tatuointeja eräänlaisina *kehollisen* muodin ilmentyminä.

Tatuoinnit ovat koristaneet ihmisten ihoja jo tuhansia vuosia; tunnetuimpia muinaisia tatuointeja kantaa maailman vanhin mummio, Alpeilta löydetty ”jäämies”. Mummion iäksi on arvioitu 5300 vuotta. (Juntunen, 2004: 22.) Tatuointien historiaa on jäljitetty kuitenkin niinkin kauas kuin 32 000 vuoden päähän. Tältä ajalta on peräisin veistos, jonka pinnan kuvioiden on tulkittu kuvaavan tatuointeja. Lisäksi tältä myöhäispaleoliittiseltä kaudelta (10 000 – 38 000 vuotta eaa.) on tehty työkalu- ja väripigmenttilöytöjä, jotka viittaavat tatuointientekovälineistöön.

Tatuoinneilla on epäilty olevan moninaisia merkityksiä aina sukukypsyysmerkitsijöistä pahojen voimien karkoittajiin. Ihmiset antavat yhä tatuoida iholleen kuvia, mutta niiden merkitykset ovat kuitenkin kovin erilaisia kuin varhaisemmissa kulttuureissa. Jari Ruotsalaisen mukaan tatuointien historia kulkee käsi kädessä estetiikan historian kanssa. Artikkelissaan *Ihon näkyvät merkitsijät* hän toteaa, että varhaisimmat tatuoinnit lienee tehty ensisijaisesti uskonnollisissa, lääketieteellisissä ja parannuksellisissa tarkoituksissa, mutta että tatuoinnit ovat kuitenkin voimakkaasti osa ihmisen halua kaunistautua ja muokata ulkonäköään. (Ruotsalainen, 2010)

Tatuointien historia kantaa siis tuhansien vuosien päähän. Jo luolamaalauksista on voitu tulkita ihmisten koristaneen ihoaan, mutta jäämies on yksi parhaiten säilyneitä tatuoituja mummioita. Myös Venäjältä on löydetty mummioituneita ruumiita, joiden ihoa koristavat lukuisat eläinaiheiset kuvat. Kreikassa orjat ja rikolliset merkittiin

aikoinaan tatuoinneilla kun taas nuoret miehet ovat ottaneet tatuointeja rohkeudenosoituksina sotaväessä ja sodassa palvellessaan. Muualla Euroopassa erilaiset pyhiinvaellustatuoinnit olivat suosiossa merkkeinä vierailusta pyhiinvaelluskohteissa. Keskiajan alkaessa tatuointien suosio tosin romahti kristittyjen kokiessa ruumiin muokkaamisen jumalan kädenjälkeen kajoamisena. Tutkimusmatkailijoiden ja pyhiinvaeltajien myötä tatuoinnit löydettiin kuitenkin uudestaan 1600- ja 1700-luvuilla; tatuoituja alkuasukkaita tuotiin näytille Eurooppaan ja merimiehet ottivat kuvia myös omaan nahkaansa. 1920-luvulla kiinnostus tatuointeja kohtaan alkoi kuitenkin laimentua ja 1930-luvulla niistä tuli lähinnä marginaaliryhmien kuten vankien, merimiesten ja sirkuslaisten harrastus. (Juntunen, 2004: 22 – 31.)

Monien tatuoitujen kansojen parissa tatuoinnit ovat olleet läheisessä suhteessa kalliomaalauksiin ja niissä esiintyneisiin kuva-aiheisiin. Kalliomaalauksissa esiintyneiden hahmojen iholla on ollut kuvioita, jotka ovat voineet viitata tatuointikuviin ja osa tatuointikuvista on puolestaan ollut samantyyppisiä kuin kalliomaalauksissa esiintyneet kuvat. Suomalaisissa kalliomaalauksissa tätä ilmiötä ei ole havaittavissa eikä Suomen maaperästä ole löydetty tatuointeihin viittaavia työkaluja. Suomalais-ugrilaisten kansojen parista on sen sijaan tehty havaintoja: ostjakit ja vogulit ovat harjoittaneet tatuoimista pääasiassa lääketieteellisissä tarkoituksissa, mutta myös koristautumismielessä sekä merkitsemään kunkin ihmisen sukua ja klaania. (Ruotsalainen, 2010.)

Ruotsalaisen mukaan tatuoinnit rantautuivat Suomeen merimiesten mukana sekä vankilatatuointien muodossa. Venäjällä vankilatatuoinneilla on pitkät perinteet ja niiden symboliikka kertoo paljon kantajastaan. (Ruotsalainen, 2010.) Suomalaisen tatuointikulttuurin alkamisvuodeksi Ruotsalainen katsoo vuoden 1987, jolloin tatuoiminen muuttui lailliseksi liiketoiminnaksi ja Helsingissä avattiin ensimmäinen tatuointiliike. Juntunen puolestaan kirjoittaa suomalaisten tatuointien historiaa 1970-luvulta alkaen. Tällöin nuorisokulttuurin alaryhmät alkoivat innostua tatuoinneista lähinnä rock-musiikin kautta. Juntunen katsookin rockbilly-kulttuurin olleen

tatuointiorientoitunut. Myös hän mainitsee ensimmäisen virallisen tatuointiliikkeen avaamisen, mutta huomauttaa, että ennen sitä tatuointeja tehtiin kotikonstein tai niitä käytiin ottamassa ulkomailla. (Juntunen, 2004: 196 – 199.)

Tatuointien tekemisen historiassa on esiintynyt toinen toistaan erikoisempia keinoja tatuointivärin siirtämiseksi ihon alle (ks. Ruotsalainen, 2010). Taitavat tatuoiijat ovat arvostettuja ja heidän vastaanotolleen on usein pitkät jonot. Anna Cole kirjoittaa *Fashion Theory* -lehden esipuheessa 2006 tatuointien suosion kasvusta paitsi pohjoisamerikkalaisessa ja eurooppalaisessa populaarikulttuurissa myös Tyynenmeren saarilla. Tatuoinnit ovat kokeneet ”renesanssin” ja paitsi halukkaiden tatuoitavien myös taitavien tatuojien määrä on kasvanut. (Cole, 2006:294 – 294.) Tatuointien suosion kasvaminen näkyy myös kotikaupungissani Jyväskylässä siten, että täällä viettämäni kahdeksan vuoden aikana tatuointiliikkeiden määrä on noussut kahdesta viiteen.

Haastatteleman tatuoiija ”Mikko” kuvailee tatuoimista ”käsityöläismeiningiksi”, jossa on tärkeää osata piirtää ja hallita hyvin tatuointien tekemiseen liittyvä laitteisto sekä iho kanvaasina.

Ja silleen, niin se mun mielest menee, että yheksänkyt prosenttia esimerkiksi siit piirtämisestä tai niin ku ns. taiteesta tapahtuu ennen kun aletaan tatuomaan, et eli kun sä suunnittelet jonkun mallin ja niin edespäin ja sitten kun sä alat siirtää sitä siihen iholle nii sit se muuttuu niin ku käsityöks siinä, että. Et et, sit se on enemmän sellasta teknistä niin ku toteutusta, eikä mitään sellast piirtämistä tai sellast. (KSMA CD 07/06)

Tatuointien arvostuksen lisääntymisestä kertoo se, että Suomen käsityömuseo valitsi tatuointiartisti Antti Rossin vuoden käsityöläiseksi vuonna 2010 (www2). Tatuoiminen on siis Suomessa 23 laillisen vuotensa aikana noussut arvostetuksi kädentaideksi, jona itse tatuoiijat ovat sitä jo kauan pitäneetkin.

Tatuointien historia on erittäin kiinnostava ja monihaarainen kokonaisuus, josta löytyy lukuisia mielenkiintoisia yksityiskohtia esiin nostettavaksi. Tämän työn puitteissa tarjoan kuitenkin kuvan suurimmista ja suomalaisesta näkökulmasta

merkittävimmistä linjoista ja keskityn kartoittamaan myös yleisen kehonkuvan historiaa. Erinomaisia historiakatsauksia tatuoinneista tarjoavat muun muassa Juho K. Juntunen ja Jari Ruotsalainen (ks. Juntunen, 2001; Ruotsalainen, 2001 ja 2010).

1.1.1. Kehonmuodit

Vaate- ja asustemuoti vaihtelee nykyään kiivaalla tahdilla. Toki historiallisina aikakausina on ollut omat muotinsa muutoksineen ja variaatioineen, mutta muodin uusiutumistahti lienee ollut hitaampaa. Erilaiset vaatteet ja asusteet korostavat ihmisvartaloa eri tavoin ja tuovat sen esiin eri puolilta. Vanhoja maalauksia katsoessa ihmiset näyttävät kovin erilaisilta kuin vaikkapa televisiossa esiintyvät aikalaisemme. Pyöreät tai rotevat naismuodot herättävät usein huomiota barokkiaikaisissa maalauksissa, mutta vastoin yleistä käsitystä pyöreitä naisia tai lihavuutta ei ole varsinaisesti pidetty arvossa aiempina vuosikymmeninä. Anu Korhonen on tutkinut kauneuden käsitettä 1500 – 1600 lukujen aikana. Hänen mukaansa lihavuus on nähty haitallisena ja merkkinä moraalien heikkoudesta. Miesten ja naisten kauneutta on arvioitu ennen kaikkea vartalon sopusuhtaisuuden perusteella, tosin sillä erotuksella että naisten kauneuden keskus olivat kauniit kasvot ja miesten taas voimakas ja tasapainoinen vartalo. (Korhonen, 2005: 49, 51 – 52.) En siis tässä työssäni tarkoita kehollisella muodilla vain tiettyjä ruumiinmuotoja vaan sitä kokonaisuutta, jonka ruumis, vaatteet, korut, tatuoinnit ja muut koristukset muodostavat. Pukeutumismuoti sallii paljastavien asujen käytön ja sen myötä myös kehon osat ovat näkyvillä ja tarkastelun alaisina. Oletan ihmisten kiinnittävän eri tavalla huomiota vartaloonsa riippuen siitä, miten he pukeutuvat. Shortsit ja toppi tuovat esiin enemmän ihoa ja kantajansa kehonmuotoja kuin vaikkapa virallinen jakkupuku.

On kiinnostavaa huomata, että tatuointien suosio nousi kasvuun samoihin aikoihin, kun pitkälle viety ruumiin muokkaaminen urheilun avulla alkoi yleistyä. Urheilun avulla saavutettavaan kehon symmetrisyyteen ja estetiikkaan alettiin kiinnittää huomiota 1900-luvun alussa. 1930-luvulla kehonrakennuskulttuuri alkoi yleistyä ja 1940-luvulla perustettiin jo ensimmäinen alan kilpailu (www1). Kehonrakennus

näyttäytyy minulle tatuointien kaltaisena kehonmuokkauksen muotona. Työstettävään vartaloon pyritään saamaan aikaiseksi näkyviä muutoksia, jotka ovat osa kantajaansa jopa lopun ikää. Mike Featherstone kirjoittaa teoksen *Body Modification* (2000) johdannossa postmoderneista ruumiinmuokkauksen tavoista, joihin hän lukee äärimmäisen kehonrakennuksen ja anorektisen laihduttamisen lisäksi tatuoinnit, lävistyksen, polttomerkit sekä muut *modernin primitivismin* muodot. (Featherstone Kinnusen 2008: 250 mukaan.)

Taina Kinnunen kirjoittaa kehonrakentajia käsittelevässä väitöstutkimuksessaan *Pyhät bodarit* siitä, kuinka ruumiin kunnossa pitämisestä tuli tavoiteltava asia ja merkki paitsi ruumiin myös sielun voimakkuudesta. Kinnunen kirjoittaa ruumiin muuttumisesta osaksi identiteettiä synnin pesän sijaan (Kinnunen, 2001: 42 – 43). Myös Jari Ruotsalainen kirjoittaa ruumiinkulttuurin muutoksista teoksessaan *Kosmeettisia häiriöitä* (2001):

Oman identiteetin rakentaminen siten, että yksilö asettautuu kehonsa ulkopuoliseksi tarkkailijaksi, on kovaa vauhtia yleistymässä. Merkkeinä siitä ovat muun muassa silikonirinnat, sairaalloisena piirteenä anoreksia, tai hyvin pitkälle viety kehonrakennus. Tarkoin harkittuja kehon muokkauksia on pakko tehdä siten, että omasta kehosta ”astutaan” ulos ja että sitä tarkastellaan varsin kriittisin silmin. (Ruotsalainen, 2001: 71)

Tatuointia voitaneen siis tarkastella yhtenä osana ruumiinkulttuurin muutosta, onhan tatuointikuva ikuisesti ihmisen iholla. Tosin siinä missä lihaksikkuus nähdään terveyden osoituksena, on tatuointeja pidetty rikollisten ja vankien merkkeinä. Suomen kulttuurihistoriassa puhutaankin siitä, kuinka ruumiin terveys ja voima muodostuivat moraaliksikin arvoiksi ja ruumiin hallintaa, kehittämistä ja kontrollointia pidettiin erittäin tavoiteltavina asioina (Meinander, 2003: 437). Tatuointien yleisyys ja niiden statuksen väheminen merimiesten ja vankien koristuksena on ehkä seuraava askel ruumiinkulttuurissa; ruumiin kontrolli antaa tilaa myös ruumiin muokkaamiselle erilaisilla tavoilla. Kauneuskirurgia on yksi ruumiinmuokkauksen ja identiteettitekniikan väline, mutta Kinnusen mukaan useat tutkijat eivät pidä sitä vakavasti otettavana identiteettitekniikkana, sillä sen avulla pyritään ainoastaan mukautumaan valtakulttuurin ihanteisiin. ”Ihmisen 'todellinen'

identiteetti ei siis voi olla 'tavallinen' tai 'ihanteellinen' ulkonäkö.” (Kinnunen, 2008: 251.)

Kinnunen esittää nyky-yhteiskunnan tavoiteltaviksi ja arvostetuiksi piirteiksi terveyden, nuoruuden ja toimintakyvyn. Näitä ihanteita kohti pyritään jopa kauneuskirurgian avustuksella ja ihmisten on melkein pakollista tehdä jotain kehonsa suhteen. (Kinnunen, 2008: 47.) Näitä tavoiteltavia ja ihailtuja piirteitä hallitsee Kinnusen mukaan visuaalinen media, jolla on valta säädellä ruumista. Hänen mukaansa visuaalinen media on yhteisön kannalta merkittävimpien oletusten ja arvostusten eteen päin välittäjä. Mainokset, televisio ja tietokone tuovat ”ruumismyytin” ihmisten arkeen ja ohjaavat vertaamaan omaa ruumista tähän myyttiin. ”- - Media antaa suosituksensa ja yksilöt tekevät johtopäätöksensä.” Tätä Kinnunen pitää mediayhteiskunnan tapana kontrolloida jäseniään siinä missä esimedioituneet kulttuurit suorittavat ruumiin kontrollin yhteisöllisten sääntöjen ja riittien avulla. (Kinnunen, 2008: 45, 47 – 48.)

Kinnusen mukaan ruumiin muokkauksessa ja merkitsemisessä ei ole kyse sen enempää primitiivisestä kuin modernistakaan, sillä ruumiin pysyvän ja väliaikaisen muuntelun ja merkitsemisen historia kattaa ajallisesti ja paikallisesti laajoja kokonaisuuksia. Länsimaisissa ja länsimaalaistuneissa kulttuureissa erityisyytenä on se, että ruumiin muokkaus ja merkitseminen, ns. ”ruumisprojekti” on yksilöllinen ja valinnainen asia. Esimoderneissa kulttuureissa ruumiin muokkaus tatuointien, venytysten tai leikkausten avulla on ollut normatiivisempaa tai jopa pakollista. (Kinnunen, 2008: 46. Ks. Birket-Smith, 1966.) Tästä pakollisuudesta kiinnostava esimerkki löytyy Unasa L.F. Va'an artikkelista *Fashion Theory* -lehdessä: Samoalainen siirtolainen Leota Tauiliili otti tatuoinnin kypsässä kuudenkymmenenviiden vuoden iässä. Hän oli tunnettu taitavana puhujana, joka esiintyi perheen ja kirkon tapahtumissa puhemiehenä. Samoalainen yhteisö kiusasi häntä kuitenkin tiuhaan toteamalla: ”hän on erinomainen puhuja, mutta tatuoimaton”. Tämä tarkoitti sitä, ettei Leota ollut käynyt läpi initaatoriittiä. Niinpä mies päätti palata vielä vanhemmalla iällä Samoalle ottamaan *tataun*, perinteisen miesten

tatuoinnin. (Va'a, 2006: 297.)

1.1.2. Modernit primitiivit

Tatuointeja ja muita ruumiinmuokkauskeinoja käsittelevää kirjallisuutta lukeva törmää toistuvasti käsitteeseen moderni primitivismi. Vuonna 1989 julkaistu teos *Modern Primitives* toi ruumiinmuokkaustekniikat ja niiden harrastajat ensimmäistä kertaa suuren yleisön tietoisuuteen. Vaikka tatuoituja, lävistettyjä ja arpeutettuja vartaloita oli ollut olemassa jo kauan, toi kirja näyttävämmät ja monille myös järkyttävämmät ruumiinmuokkaustavat esille kuvin. V. Vale ja Andrea Juno kirjoittavat esipuheessa modernien primitiivien kehonmuokkaustapojen nousseen esiin kaipuusta ihanteellisempaan yhteiskuntaan. Heidän mukaansa universaali voimattomuuden tunne maailman muuttamisen toiveen suhteen saa ihmiset muuttamaan sitä, mitä he kykenevät muuttamaan: omaa ruumistaan. Taide toimii ajan hengen kuvastajana ja aikana, jolloin kaikki perinteinen taide on tuotteellistettu ja kopioitu, toimii ihmisvartalo viimeisenä vapaan taiteen kenttänä. Vale ja Juno pitävät tämän ajan ongelmana sitä, että ihmisten omakohtaiset kokemukset ja luovat harrasteet ovat vaihtuneet television katsomiseen ja sen myötä ihmiset ympäri maailmaa ovat alkaneet persoonallisten ajatusten sijaan jakaa yhtenäiset roolimallit, muistot, kokemukset ja jopa eleet. Kirjoittajien mielestä ihmiset eivät voi enää tämän kollektiivisen informaatiotulvan kyllästäminä olla varmoja omasta, todellisesta identiteetistään eivätkä he pysty luomaan mitään aitoa. Modernit primitiivit ruumiinmuokkauskeinot vapauttavat ihmiset sosiaalisista kahleista ja herättävät heidät henkiin. Ihmisen tärkein omaisuus ja paras väline tässä henkiinheräämisessä on hänen oma ruumiinsa, jolla hän saa tehdä mitä vain haluaa. (Vale & Juno, 1989: 4 – 5.)

Modernit primitiivit ovat siis informaatiotulvan ahdistamia yksilöitä, jotka ovat halunneet paeta tarjottuja, kaavoihin kangistuneita vaihtoehtoja ja lähestyä omaa todellista itseään primitiivisten kehonmuokkauskeinojen kautta. Yhteiskunnan tarjoamat tavat itseilmaisuuksiin ja luovuuteen nähdään liian persoonattomina ja

epätodellisina. Aidon ja todellisuuden kokemuksen perässä ollaan käännytty katsomaan ajassa taakse päin ja toteuttamaan aiemmin käytössä olleita tapoja. Osalle tärkeää on itse lopputulos: lävistys, tatuointi tai arpitatuointi, kun osa taas nauttii myös tekovaiheesta. Tatuointien tekeminenhän on monesti enemmän tai vähemmän kivuliasta. Perinteisillä menetelmillä tehdyt tatuoinnit sattuvat enemmän alkeellisempien työkalujen vuoksi. Länsimaissa käytössä on enimmäkseen moderneja tatuointilaitteita, jotka toimivat sähköän avulla ja tekevät tatuointikuvaa melko nopeasti. Kaakkois-aasialaisessa tatuointiperinteessä tatuoinnit puolestaan tehdään puusta tai luista tehdyn neulatyökalun sekä puisen vasaran avulla. Neulat upotetaan väriaineeseen, joka kuljetetaan ihon läpi lyömällä neulatyökalua pienellä vasaralla. (Krutak, 2005 – 2006.) Kivulias tatuointitekoprosessi vaikuttaa olevan joillekin tatuointiharrastajille tärkeä osa tatuoinnin ottamista, ja se on ikään kuin läpimenovaihe matkalla tatuoimattomuudesta tatuoituun kehoon.

Modernin primitivismin käsitteen kautta tarkasteltuna tatuoidut (sekä muilla tavoin kehoaan muokanneet) ovat yhteiskunnan tilaan tyytymättömiä, luovia ja erilaisia yksilöitä, jotka etsivät aitoutta ja alkukantaisuutta. Margo DeMello kirjoittaa teoksessaan *Bodies of Inscription* (2000) siitä, kuinka useat tämän päivän tatuoidut ihmiset jakavat ajatuksen modernin yhteiskunnan alistavuudesta, rituaalisuuden puutteesta sekä siitä, että se vieraannuttaa ihmisiä todellisesta luonnostaan. Lukuisat suositut tatuointikuvat ovat alkuperältään ei-länsimaisia ja edustavat siten ihmisten mielissä jotain aidompaa ja merkityksellisempää kuin länsimaisen kulttuurin tarjoama kuvasto. (DeMello, 2000: 147.)

1.1.3. Tatuointialan terminologiaa

Piirtää, hakata kuvia, lyödä leimaa, värittää nahkaa, nakuttaa mustetta iholle, käydä pajalla. Tatuoiduilla on käytössään paljon tatuointien tekemiseen ja itse tatuointikuviin liittyviä nimityksiä ja termejä.

Tatuoinnit ovat kantajilleen *kuvia, tarroja, tatskoja, leimoja ja merkkejä*. Tatuoituja

puolestaan näkee nimitettävän paitsi tatuoiduiksi myös *leimatuiksi* ja *väritetyiksi*. Tatuoijia kutsutaan varsinkin muiden tatuojien toimesta *artisteiksi*. Tatuoinnin ottamiselle on monenlaisia synonyymejä: kuvia siirretään iholle *hakkaamalla*, *nakuttamalla*, *piirtämällä* ja *värittämällä*. Joskus saatetaan myös *lyödä leimaa* ja käydä *pajalla* ottamassa kuvia. Jos tatuoidun koko käsivarsi on tatuointien peitossa tai jos sitä peittää yksi yhtenäinen kuva, puhutaan *hihasta* tai *kokohiasta*. Saman logiikan mukaan hauislihaksen päälle ulottuva suuri tatuointikuva on *puolihiha*. Sen sijaan pohkeisiin sijoituvia tatuointeja ei nimitetä lahkeiksi vaan useimmiten niihin viitataan vain *säärinäkuvina* tai *pohjekuvina*. Englannin kielinen termi *back piece* viittaa kokonaan tatuoituun selkään ja suomeksi puhutaan joskus *koko selän kuvasta*.

Tavallisimpia tatuointiaiheita lienevät *tribaalitatuoinnit* (kuva 1), joilla tarkoitetaan useimmiten abstrakteja, kokomustia kuvia, joihin on haettu inspiraatiota primitiivisestä tatuointiperinteestä kuten vaikkapa polynesialaisista perinnetatuoinneista (ks. Birket-Smith, 1966 ja Utanga & Mangos, 2006). Tribaalitatuointeja muokataan joskus myös värillisiksi ja niitä sijoitellaan limittäin muiden tatuointiaiheiden kanssa. Tatuointiartistien portfolioissa tatuoinnit on jaoteltu väritysten sekä tyylien perusteella: *mustavalkoiset*, *harmaat*, *värilliset* ja *realistiset*. Joskus myös tribaalitatuoinnit on eritelty omaksi osuudekseen.

Kuva 1: Tribaalitatuointi.

Terminologia on eläväistä ja monipuolista ja käytänkin tässä työssä myös näitä alan ja sen harrastajien suosimia ilmaisuja. Tatuointiala on ilmapiiriltään rento ja tatuoidut kuvailevat omia tatuointejaan varsin värikkäin sanakäntein. Tämän vuoksi katson voivani käsitellä aineistoani suuremmin ja ilman turhia sanamuunnoksia.

1.2. Keskeiset käsitteet, aiheen rajaus ja tutkimuskysymykset

Keskeisiä käsitteitä tutkimuksessani ovat *ruumiillisuus* ja *kehonmuoti*. Kehonmuodin käsitteen avulla kartoitan yleistä ja vallitsevaa vartaloihannetta ja ”ruumiinymmärrystä” sekä sivuan *muodin* käsitettä. Ruumiillisuuden kautta tarkastelen haastateltavieni henkilökohtaisia näkemyksiä omasta kehostaan ja tatuoinneista osana sitä. Hahmotan *identiteetin* osana ruumiillisuutta ja käsittelenkin sitä ruumiillisuuden alakäsitteenä.

Aluksi käytin termiä *ruumiinkulttuuri*, mutta sen kansanomaistunut käyttö ja merkitys poikkeaa tavoittelemastani siinä määrin, etten kokenut käsitteen kattavan haluamiani asioita. Ruumiinkulttuuri-termiä käytetään vaikkapa liikunnasta tai saunomisesta puhuttaessa ja sen katsotaan olevan jotain konkreettiseen ruumiilliseen tekemiseen liittyvää. Voidaan sanoa vaikkapa näin: ”Tänään lähdän hiihtämään kun pitäähän tuota ruumiinkulttuuriakin harjoittaa.” Ruumiinkulttuuri on siis jotain tekemistä ja itsessään hieman koominen tapa ilmaista ruumiillisia harrastuksia. Toinen ongelmallinen seikka oli kulttuuri -päänteen laajuus ja vaikeasti määriteltävyys. Marjut Anttonen pohtii kirjassaan *Etnopolitiikkaa Ruijassa* kulttuurikäsitteen sisältöä ja siihen liittyviä ongelmia. Hänen mukaansa kulttuurintutkijat vaikuttavat tutkimuskohdevalinnoillaan siihen, mitä ylipäänsä pidetään kulttuurina ja näiden kulttuurikäsitteiden kautta taas ihmiset hahmottavat omaa kulttuuriaan. Kulttuuri -käsitteelle löytyykin jo yli 175 määritelmää. (Anttonen, 1999: 197 – 198.) Koen vaikeaksi määrittää sen, mitä ruumiinkulttuuri sitten tarkasti ottaen olisi, jos en viittaisi sillä kansanomaisiin käsityksiin. En tämän työn puitteissa halua käyttää termiä, jota en voi määritellä tarkemmin tai kattavammin.

Välttääkseni ruumiinkulttuuri-termissä piilevät monimutkaisuudet ja sen vaikeastimääriteltävyyden päädyin käyttämään käsitettä *kehonmuoti*. Kehonmuodilla käsitan tässä tutkimuksessa ajatuksia siitä, millaista vartaloa pidetään kauniina,

puoleensavetävänä, tavoiteltavana ja toisaalta taas paheksuttavana tai rumana. Se kuvastaa minulle aikakaussidonnaisia ihanteita ja pyrkimyksiä, jotka paljastavat samalla suhtautumistapoja erilaisiin koristautumisen muotoihin ja ilmiöihin. Kehonmuoti vaikuttaa mielestäni sosiaalisessa kanssakäymisessä esimerkiksi yleisesti hyväksytyyn pukeutumisen ja julkisen esiintymisen kohdalla: vaikkapa poliitikon ulkonäkö tai pukeutuminen voidaan nähdä hänen tehtävänsä sidoksissa olevana tai siihen vaikuttavana tekijänä. Eri aikakausina julkisesti hyväksytty ja arvostettu pukeutuminen on ollut erilaista ja meidän aikanamme meillä on oma tarkka käsityksemme siitä, miten pukeutuu vaikkapa uskottava poliitikko. *Muoti* on mielestäni hyvä termi kuvastamaan ruumiinilmiöiden ja toki myös pukeutumisen ja koristautumisen aikasidonnaisuutta. Kun jokin asia on muodissa, se on näkyvämpi kuin ei-muodissa oleva. Muoti vaihtelee ajan mukana ja eri aikoina erilaiset asiat ja ilmiöt ovat muodikkaita ja suosittuja. Muoti tulee ilmi median välityksellä. Aikakauslehdet, radio, televisio ja internet ovat Suomessa kaikkien tavoitettavissa ja toisaalta lähes kaikki ovat myös näiden medioiden vaikutuksen alaisena. Muodin ja kehonmuodin suuntauksia on siis helposti tulkittavissa eri medioista.

Georg Simmel kuvailee teoksessaan *Muodin filosofia* muotia paitsi yksilöllisyyden ilmaisemisenä myös tiettyyn ryhmään liittävästä tekijänä (Simmel, 1923: 22). Myös tatuoinnit ovat toimineet ja toimivat ryhmäsymboleina, mutta myös yksilöllisinä ja henkilökohtaisina koristeina ja merkkeinä. ”80-luvun muotiaaltoja arvioitaessa on esitetty, että erojen tekemisen intensiteetti kasvaa ja vain erojen tekeminen on tärkeätä. Kun vain se on tärkeätä, niin mikä on enää yhteistä, turvallista? Kukin tekee omat eronsa. Simmelille muoti on turvallinen tapa erottua. - - . Olemmeko tulleet postmuotiin, jossa yhteinen referenssi konkreettisesti katoaa?” (Noro, 1986: 17.)

On kiinnostavaa tarkastella tatuointien mahdollisia muotiaaltoja ja suhdetta paitsi tämän päivän pukeutumiskulttuuriin ja vaatemuotiin, myös vartaloihanteisiin. Ruotsalainen pohtii tutkimuksessaan muun muassa tribaalitatuointien nousemista ”muotitatuoinneiksi” (Ruotsalainen, 2001). Haastattelemani tatuoiijat ”Mikko” ja ”Danny” kommentoivat alan kehittymistä ja tatuointimuodin muuttumista

seuraavasti:

Kyl, kylhän ne asenteet muuttuu ja sitten ehkä siit on tullu vähän sellast trendikkäämpää, että otetaan niit trenditatuointeja myöskin. - - kyllä ne on noi vakiotribaalit, että niitä menee aina. (KSMA CD 07/06)

It's becoming very fashionable now. - - it does develop around thee, the rock world and celebrity scene. The tattoos do develop that way. They want to look like...It's the same with clothes you see. J-Lo had her low cut jeans and now for the past three years everybody has low cut jeans even though they should not be wearing low cut jeans. It's just the fashion they see one star doing it and everybody else wants it. It has developed a lot. Good thing is it...the style has developed. A lot of people wanted just tribals at the time because it was the easiest thing, it had no meaning, just an ornament. And now people are going more into meaning again. (Danny 13.12.2006)

Simmel kirjoittaa yksilön tarpeesta sekä sopeutua ryhmään että samanaikaisesti nousta siitä esiin. Hänen mukaansa jokainen pyrkii sovittamaan yhteen samanlaisuuden ja ainutlaatuisuuden. (Simmel, 1923: 22 – 23.) Muoti toimii siis jonain mitä jäljittelemällä yksilö voi sulautua ryhmään. Yksilöllisyyden kaipuuseen vastaa liikkumavara muodin sisällön varassa: Simmel tarjoaa muuttuvaksi sisällöksi ”luokkamuoteja” eli eri yhteiskuntaluokkien muotien eroja. (Simmel 1923: 25 – 26.) Tatuointeja käsiteltäessä luokkamuodin käsite ei liene omiaan, mutta ajatus yhteisestä, ryhmittävästä ”päämuodista” lukuisine personoivine ”alamuoteineen” tuntuu toimivalta.

Muodin sopeuttava ja toisaalta myös esiinnostava ja ainutlaatuistava vaikutus kietoutuu ajatukseen *identiteetistä*. Tarkastelen tatuointi-ilmiötä modernin ajan ilmiönä ja nimenomaan niin, että aika jota elämme vaikuttaa osaltaan siihen millaiseksi identiteettimme rakentuu. Tukeudun Zygmunt Baumanin näkemykseen meidän ajastamme ”notkeana modernina”: aikana, joka sovittaa jäseniään yksilön rooliin ja asettaa identiteetin tehtäväksi, josta yksilön on selvitävä. Baumanin mukaan yksilön on oltava kykenevä joustamaan jatkuvasti muuntuvassa ajassa, jossa juurtumisen mahdollisuudet ovat vähäiset, ohimenevät ja jopa olemattomat (Bauman, 2002: 44 – 45; 50). Miten yksilö siis rakentaa modernin identiteettinsä ja ruumiinkuvansa sen osana ja kuinka tatuoinnit nivoutuvat tähän kaikkeen? Identiteetin käsitän tässä työssä aikalaisilmiönä: se on jollain tavalla aikaamme ja sen

ilmiöihin nivoutuvaa ja niistä kumpuavaa. Jokaisella on oma identiteettinsä, mutta saman aikakauden ihmisillä on taustallaan samanlaisia kulttuuri-ilmiöitä ja tapahtumia, jotka tämän identiteetin muodostumiseen vaikuttavat. Aivan kuten muoti, joka on simmeliläisittäin ihmisiä ryhmäyttävä ja kokoava ja samalla kuitenkin henkilökohtaisia irrottautumisen mahdollisuuksia tarjoava. Identiteetti-käsitteessä piilee myös samoja ongelmia kuin kulttuuri-käsitteessä, mutta koen sen kohdalla helpommaksi rajata oma näkemykseni identiteetistä. Käsittelen identiteettiä baumanilaisittain, joustavana, henkilökohtaisena tehtävänä, jota ihmiset ikään kuin suorittavat.

Ruumiiseen vahvasti liittyvänä ilmiönä tatuoinnit ovat tässä työssä keskeinen osa identiteettiä tarkasteltaessa. *Ruumiillisuudella* tarkoitan ruumista osana ihmisen identiteettiä. Ruumiillisuus kattaa baumanilaisen identiteettitehtävän, jonka väline, esittäjä ja kuva ulkomaailmalle ruumis on. Ruumiillisuus on henkilökohtaista, mutta kuitenkin sosiaalista, sillä ruumis on esillä ja se viestii tahtomattaankin jotain muille ihmisille. Tämän vuoksi ruumiillisuus on myös tietoisesti käytettävä työkalu, jonka avulla yksilö voi määrätä millaisia viestejä hän muille välittää. Sosiaalisena eläimenä ihminen rakentaa identiteettiään suhteessa muihin ihmisiin ja siksi esillä oleva minuus, ruumis on tärkeä osa identiteettiä. Ruumis on paitsi muiden ihmisten myös kantajansa katseen alainen ja omaa ruumista tarkkaillaan hyvin pitkälti siinä valossa, mikä on kullekin aikakaudelle tyypillinen. Omia vikoja tai etuja arvioidaan vallitsevan kehonmuodin mukaan ja arviointiprosessin myötä työestetään omaa identiteettiä. Näin nämä käsitteet nivoutuvat tiiviisti yhteen ja valottavat kaikki osaltaan sitä käsitystä, mikä minulla on tatuoinneista.

Tarkastelen tässä tutkimuksessa sitä, miten haastateltavani hahmottavat omat tatuointinsa, mitä ne heille merkitsevät ja miten ne asettuvat osaksi heidän ruumistaan. Käsittelen myös tatuointeihin liitettyjä yleisiä näkemyksiä ja asenteita ennen kaikkea sen kautta, millaista palautetta haastateltavani ovat saaneet omista tatuoinneistaan ja miten he tarkastelevat muiden ihmisten tatuointeja. Luon siis hahmotelmaa siitä, millaista roolia tatuoinnit näyttävät yksilön ruumiillisuudessa ja

identiteettiprojektissa sekä siitä, miten yleinen kehonmuoti vaikuttaa tatuointi-ilmiöön Suomessa.

Tutkimuskysymykseni ovat:

- Millainen merkitys tatuoinneilla on osana haastateltavieni ruumiillisuutta ja identiteettiä? Mitä tatuoinnit merkitsevät kantajilleen?
- Miten kehonmuoti ilmenee siinä tavassa, jolla tatuointeja kannetaan ja katsotaan? Mikä rooli tatuoinneilla on sosiaalisessa kanssakäymisessä?

2. KERUULLA

2.1. Aineiston esittely

Aineistoni koostuu yhdeksästä haastattelusta, jotka olen suorittanut vuosina 2006 ja 2010-2011. Neljä haastattelua vuodelta 2006 ovat osa kandidaatintyötäni varten keräämääni aineistoa. Loput viisi haastattelua tein 2010-2011. Aikaisemmissa haastatteluissani (liite 1) käsittelin myös lävistyksiä ja kehonmuokkausta, mutta nämä osuudet karsin pois toisen haastattelukierroksen teemalistalta (liite 2). Haastateltavistani kolme oli naisia ja kuusi miehiä. Kaksi miehistä työskentelee tatuoiijina ja yksi naisista opiskelee tatuointien tekemistä aikomuksenaan työskennellä alalla. Haastateltavani ovat iältään 20 – 32 -vuotiaita ja he edustavat useita ammattikuntia: mukana on sairaanhoitaja, opettaja, myyjä, tutkija, esimies sekä dj.

Kandidaatintyötäni varten suoritin viikon mittaisen kenttätyöjakson eräässä tatuointiliikkeessä, jonka henkilökuntaa ja asiakkaita haastattelin. Kolme 2006 vuonna haastatelluista löytyi siis liikkeessä asioivien ja työskentelevien henkilöiden joukosta ja yksi oli toisessa tatuointiliikkeessä työskentelevä tatuointiartisti. Toisen haastattelukierrokseni tatuoidut löysin omasta elämänpiiristäni: opiskelukavereista, harrastusten parista ja tutusta tatuointiliikkeestä. Paikansin minulle ennestään jokseenkin tuttuja henkilöitä, joilla olin nähnyt tatuointeja ja pyysin heitä osallistumaan tutkimukseeni haastattelun muodossa. En haastateltavia etsiessäni ajatellut sukupuolta olennaisena tekijänä, sillä en tutkimuksessani tarkastele tatuointeja sukupuolittuneena ilmiönä. Huomioin myös sen, että Jyväskylän yliopiston historian ja etnologian laitoksella on tehty vastikään pro gradu -työ naisten tatuoinneista (ks. Friman, 2010). Litteroidessani viimeisiä haastatteluistani päädyin

kuitenkin haastattelemaan vielä yhtä naista, jotta aineistoni olisi hieman enemmän tasapainossa sukupuolten suhteen ja mahdolliset naisten haastatteluista esiin nousevat, miesten haastatteluista poikkeavat teemat saisivat määrällistä tukea vielä yhdestä naisesta.

Melkein kaikki haastateltavani olivat valmiita esiintymään tutkimuksessani omalla nimellään, mutta kahden heistä toivoessa omien henkilötietojen häivyttämistä tulin siihen tulokseen, että yksinkertaisinta on nimetä kaikki pseudonyymein. Tatuointikuvien sisältöä ei käsitelty kaikkien haastateltavien kanssa kovin tarkasti ja siksi näiden tietojen häivyttäminen ei ollut tarpeellista. Ne haastateltavat, jotka eivät halunneet esiintyä omilla nimillään eivät myöskään kuvailleet tatuointejaan erityisen yksityiskohtaisesti ja päättelin tämän toiveena siitä, ettei aihetta käsiteltäisi sen enempää.

Haastattelut eivät olleet pitkiä, ainoastaan Dannyn haastattelu kesti tunnin. Messenger-haastatteluiden kesto ei korreloi suoraan niiden tuottaman informaation määrään. Menetelmän vuoksi aikaa voi mennä jomman kumman osapuolen poistuessa hetkittäin hoitamaan muita asioita tietokoneen äärestä. Myös miettimistauot olivat pidempiä kuin kasvokkain toteutetuissa haastatteluissa. Eeron haastattelu tuotti paljon asiaa, josta osa ulottui varsinaisten haastatteluteemojen ulkopuolelle kun taas Sonjan kanssa pitäydyimme tarkemmin teemalistani sanelemassa järjestyksessä. Kaiken kaikkiaan tallensin nauhalle reilut kaksi tuntia haastatteluaineistoa.

2.2. Minun kenttäni

Omassa tutkimuksessani ”ongelmallista” oli se, ettei minulla ollut varsinaista kenttää, paikkaa mihin mennä tai paikkaa, joka olisi jotenkin rajattu. Haastattelin informanttini kenet missäkin, yhden jopa internetin välityksellä. Perinteisessä mielessä minulla ei siis ollut kenttää. Coleman ja Collins kirjoittavat kuitenkin

johdantoartikkelissaan siitä, kuinka informantit voivat tehdä merkityksettömästä tilasta (space) merkityksellisen paikan (place). Ehkä minun informanttini siis muuttivat kahvilan, painisalin ja kirjaston hetkellisesti kentäkseeni, alueeksi jonka rajojen sisäpuolella minä keräsin tietoa. Tilat olivat niin sanotusti arkisia eivätkä suoranaisesti liittyneet tutkimusaiheeseeni, mutta tämän aukikirjoitusprosessin myötä aloin ymmärtää, että tilat olivatkin juuri niitä merkityksellisiä paikkoja: lähtökohtanani on tatuointien tarkasteleminen osana suomalaista ruumiinkulttuuria, sitä arkista ja jokapäiväistä kehon ja vaatetuksen läsnäoloa ja ymmärtämistä. Eiväthän minun haastateltavani ja ympäristöt, joissa heidät kohtasin olleet suoranaisesti tatuointikulttuurin ilmentymiä vaan niitä arkisia ja jokapäiväisiä tiloja, joissa nämä ihmiset viettivät aikaansa. Ehkä kenttäni siis kuitenkin oli myös fyysinen tila, jonka minä ja informanttini lopulta muutimme osaksi kenttää. Joskus paikan rajat määrittyvät vasta analyysin ja kirjoitusprosessin kautta (Coleman & Collins 2006: 6).

Hannerz kuvailee erästä kenttätyötään moni-paikkaiseksi (”multi-sited”) ja koen tuon termin kuvaavan myös omaa kenttääni (Hannerz 2006: 30). Oma kenttäni ei tosin koostunut eri maissa asuvista informanteista, mutta arkiset sijainnit ja niissä kohtaamani erilaiset persoonat olivat kuitenkin yhteneväisistä kehonkoristuksista huolimatta varsin erillinen joukkio. Minusta jokainen haastattelupaikkani oli oma palansa ihmisten arkea ja jokainen informanttini oli tämän arjen edustaja tilassa. Kirjasto ja painisali ovat toisistaan erillisiä paikkoja ja edustavat kunkin persoonallista arkielämää. Nämä paikat olivat tietysti myös minulle tuttuja ja arkisia samoin kuten on tutkimusaiheenikin. Hannerzin käyttämän termin mukaan tein siis tutkimusta ”sivuille” (”studying sideways”) eli lähestyin tutkittaviani niin sanotusti samalta tasolta ja jaoin heidän kanssaan samanlaisia kiinnostuksia (Hannerz 2006: 30). Vastakohtana tälle sivulle-tutkimiselle Hannerz esittää ylös ja alas tutkimisen viitaten näillä tutkimuksen näkökulmaan ja tietynlaiseen tutkija-kohdelähtöasetelmaan. Hän kuvailee alas-tutkimista tapahtuvan hyvin tavallisesti kolonialismia tutkittaessa, sillä tällöin valtarakenteet ovat hyvin mustavalkoiset ja tutkija – monesti valtakulttuurin edustajana – on lähtökohdiltaan täysin eri tasolla

kuin tutkimuskohteensa. Ylös-tutkimista Hannerz kuvailee kohdanneensa tutkiessaan Caymansaarten poliittista eliittiä. Tällöin hän oli itse lähtökohdiltaan alemmassa sosiaalisessa asemassa kuin tutkimansa poliitikot. (Hannerz 2006: 27) En ollut kenttätyövaiheessa tullut ajatelleeksi sitä mahdollisuutta, että tutkisin ylös tai alas vaan koin olevani tasavertaisessa asemassa tutkittavieni kanssa. Aiemmin esittämäni huomio siitä, että muutamalle informantille haastattelu näyttäytyi jonain ”liian hienona”, johon heillä ei olisi ”mitään fiksua sanottavaa”. Jossain määrin asetelma on siis kuitenkin saattanut olla muutakin kuin suoraan sivulle tutkimista vaikka en itse kokenut tilannetta tällä tavalla.

Toinen Hannerzin esittämä, itsessään hauska ilmaus on ”anthropology by appointment” – antropologiaa ajanvarauksella (Hannerz 2006:34). Hän viittaa siihen, kuinka tutkimus on nykyään paljon sidottu ihmisten aikatauluihin ja aikaa vaikkapa haastatteluille on löydettävä jostain ennalta sovitusta välistä. Minun kenttätyöni oli tällaista ”ajanvarauksella” suoritettua, mutta itse koen tämän vain nykyajanmukaiseksi ja tarpeelliseksi tavaksi kerätä tietoa. Tiedonkeruu muutoin kuin haastattelemalla olisi ollut vaikeaa, sillä henkilökohtaisia kokemuksia ja tuntemuksia kehosta, kauneudesta ja koristautumisen motiiveista on vaikea kerätä havainnoimalla.

Kentän määrittelyssä toimii myös James Leachin ilmaus kentästä ”maaperänä, joka pitää kartoittaa” (Leach 2006: 149). Leach itse ei pidä tätä automaattisesti syntyvää ajatusta välttämättä hyvänä, mutta minusta se taas voi yleistajuistettuna olla toimivakin jos maaperä ymmärretään muunakin kuin konkreettisenä sijaintina tai alueena. Minulle tuo maaperä tarkoittaa jotakin tutkimatonta ei ainoastaan vierasta kansaa tai maantieteellisesti rajattua aluetta. Leach kirjoittaa myös siitä, kuinka meillä on tapana pyrkiä asettamaan asioita järjestykseen oman mittapuumme mukaan: haluamme määrittää asiat sen mukaan kuinka me käsitämme syyn ja seurauksen ja tarkoituksen sekä merkityksen (Leach 2006: 159). Varsinkin omastamme monilta kohdin eroavan kulttuurin tutkiminen ja rajaaminen tällaisin keinoin ei ole aina mahdollista, tai sellaisella rajauksella saatetaan ohittaa tai jättää

huomiotta olennaisia seikkoja tutkittavasta kohteesta. Omassa tutkimuksessani oletin ihmisten sisällyttävän tatuointeihinsa paljon merkityksiä ja olin aluksi ihmeissäni kun monet informanttini totesivat, ettei heidän tatuointikuvillaan ole sen syvällisempiä merkityksiä vaan ne ovat puhtaasti koristuksia. Pyrin siis aluksi asettamaan informantteja siihen kaavaan, jonka kuvittelin etukäteen niputtavan heidät yhdeksi selkeäksi ryhmäksi. Näin ei kuitenkaan käynyt ja minun oli pohdittava uudestaan omia näkemyksiäni ja ennako-oletuksiani tutkimusaiheeseen liittyen.

Aluksi koin ongelmalliseksi sen, ettei kenttäni ollut niin sanottu perinteinen kenttä. En tiennyt edes voinko sanoa tehneeni kenttätyötä, sillä en ollut matkustanut minnekään, en voinut määritellä mitään konkreettisia rajoja työlleni enkä voinut niputtaa informantteja jonkin tietyn kulttuurin prototyypeiksi. Olin hyvin vankasti perinteisen kenttätyönäkemyksen vallassa. Tämän kirjoitusprosessin myötä oma kenttäni on kuitenkin alkanut hahmottua minulle ja olen päässyt irtautumaan kaavamaisista kenttäkäsitteistäni. Huomaan myös käyttäneeni varsin vähän aikaa kentän pohtimiseen ennen varsinaista kenttätyötäni. Varsinaista ongelmaa ei kuitenkaan ollut muualla kuin omissa ennakkokäsitteissäni. Kenttä on varsinkin nykyään hyvin monialainen ja laajalle ulottuva käsite, jota ei monenkään tutkimuskohteen tapauksessa voi osoittaa pelkästään yhteen paikkaan rajoittuvaksi. Internet, matkustaminen, kommunikaatiovälineiden ja median kehittyminen aiheuttavat kulttuurin leviämistä, liikkumista ja muuttumista. Kaikkea tätä kattamaan sopii termi globalisaatio, mutta kuten Hannerz kirjoittaakin löytyy tutkimusaihe tänä globalisaation aikana juurikin läheltä ennemmin kuin kaukaa. Globalisaation myötä kulttuuri voi olla monessa paikassa yhtä aikaa ja se mikä oli aiemmin ”kaukana” onkin nyt tavoitettavissa myös ”läheltä”. Minulle tatuoinnit ja tatuoidut kenttänä ovat ”kotoisia” aiheita, jotka tunnen itselleni läheisiksi ja arkisiksi. Tatuointeja ja tatuoituja löytyy toisaalta hyvin monesta muustakin paikasta ja erilaisista ympäristöistä. Kuvat ja koristautuminen näyttäytyvät erilaisissa kulttuuriympäristöissä erilaisina, mutta toisaalta on olemassa myös paljon jaettua ja yhteistä tatuointikulttuuria, joka välittyy alan lehtien, blogien ja toistensa luona vierailevien artistien ja tatuoitujen kautta. Tatuointikulttuuri on siis paikallista ja

samalla kuitenkin globaalia. Siinäpä sitä *liikkuvuutta* kerrakseen.

Kenttätyöni suhteen saatoinkin olla melkoisen huoleton, mutta omien ennakkoasenteideni ja oman alan harrastuneisuuteni vuoksi pyrin ennen kentälle lähtemistäni pohtimaan huolellisesti vaikutustani haastattelutilanteisiin ja informantteihini. Tästä näennäisen huolellisesta valmistautumisesta huolimatta sain kohdata omien odotusteni vaikutuksen: haastatteluiden eteneminen ja saamani vastaukset olivat aluksi odotusteni vastaisia ja tahtoivatkin hämmentää minua hieman. Prosessoisin tätä asiaa kuitenkin jo haastatteluideni alkuvaiheessa ja koen onnistuneeni viimeisimmissä haastatteluissani paremmin. Tältä osin itsereflektio siis toteutui ja oli mukana oikeassa vaiheessa kenttätyötäni. Tämän aukikirjoittamisen aikana olen kuitenkin saanut huomata, että tällä saralla on vielä paljon tehtävää. Oli hyvä pohtia omaa asemaani, joka tatuoituna ja asiasta innostuneena henkilönä oli ei-niin-objektiivinen. Ajatus sivulle-tutkimisesta avasi minulle uuden näkökulman aiheeseen: niin sanotusti vertaistensa tutkiminen ei olekaan automaattisesti subjektiivista ja huonoa tiedettä vaan voi toimia myös varteenotettavana tapana lähestyä aihetta. Aluksi ajattelin, että aiheen ”lähellä” oleminen oli ainoastaan negatiivinen seikka, mutta toisaalta se on mahdollistanut myös tatuointien ennakkoluulottoman ja avoimen tarkastelun. Itsereflektion tärkeys korostui ymmärtäessäni, ettei reflektointi rajoitu ainoastaan kenttätyöhön, vaan se kulkee mukana läpi koko tutkimusprosessin haastatteluista kirjoittamiseen. Jouduin myös pohtimaan aihevalintaani uudesta näkökulmasta. Tatuoinnit aiheena voisi olla yritys ”eksotisoida” jotain läheltä löytyvää ilmiötä ja täten saada se näyttämään joltain ”kaukaiselta”. Omat lähtökohdani ovat kuitenkin olleet nimenomaan siinä, että tatuoinnit näyttävät nykyään osana valtakulttuuria ja niiden ympärillä aiemmin vallinnut mystisyyden ja vaarallisuuden verho on saatu hilattua sivummalle.

2.3. Aineistonkeruumenetelmä

Haastattelumenetelmäksi valitsin teemahaastattelun. Sirkka Hirsjärvi ja Helena Hurme kirjoittavat teoksessa *Teemahaastattelun teoria ja käytäntö* (2000) teemahaastattelun olevan lähempänä strukturoimatonta kuin strukturoitua haastattelua. He korostavat sitä, että teemahaastattelu koostuu – nimensä mukaisesti – tiettyihin teemoihin sidotusta keskustelusta sen sijaan, että haastattelussa noudatettaisiin tarkkarajaista kysymyksenasettelua. Täten haastateltavien näkemyksillä on parempi mahdollisuus nousta esiin tutkijan näkökulman ollessa läsnä avoimemmassa ja vähemmän rajaavassa muodossa. (Hirsjärvi 2000: 48.) Kansatieteilijä Helena Ruotsalan mukaan teemahaastattelu on hyvä menetelmä silloin ”kun tutkittavaa asiaa ei vielä kovin hyvin tunneta tai tutkimusasetelma ei ole tarkoin määrätty” (Ruotsala, 2005: 65). Omassa lähtöasetelmässäni kyse oli enemmän jälkimmäisestä tilanteesta, sillä en ollut tarkoin määritellyt omaa asemaani suhteessa tutkimukseeni, enkä liioin lyönyt lukkoon tarkkaa kysymysrunkoa.

Teemahaastatteluni olivat kuitenkin ajoittain vaarassa muuttua Hirsjärven ja Hurmeen esittämästä mallista poikkeaviksi avoimiksi haastatteluksi: melko strukturoitu teemalista muutti muotoaan, supistui ja laajentui haastateltavasta riippuen. Peruskysymykset olivat kaikille samat, mutta useimmat haastattelut elivät keskustelun edetessä ja täten kysymykset vaihtoivat muotoaan ja paikkaansa. Joiltakin haastateltavilta jotkut kysymykset jäivät pois ja osalle taas esitin aivan uusia kysymyksiä pyrkien kuitenkin pysyttelemään teema-alueillani. Erään miehen haastattelussa nousi esiin lukuisia kiinnostavia aiheita, jotka kuitenkin ohittivat aiheeni siinä määrin, että aloin hitaasti ohjailta haastattelua takaisin teemalistan mukaisille urille. Ruotsalan mukaan teemahaastattelun luonteeseen kuuluu kuitenkin se, että haastateltava vastaa esitettyihin kysymyksiin mahdollisimman avoimesti ja omasanaisesti ja valmiita vastauksia ei olekaan tarkoitus olla olemassa. Haastattelun tulee olla normaalin vuorovaikutustilanteen kaltainen taukoineen, hiljaisuuksineen, ilmeineen ja eleineen. (Ruotsala, 2005: 65.) Billy Ehnin ja Orvar Löfgrenin kirjassa

Vardagslivets etnologi etnologi kuvataan keskustelukumppaniksi, joka haastateltavan kanssa muodostaa keskustelussa uutta tietoa. Vaikka tätä keskustelua ohjaakin teemalista tai kysymysluettelo, se voi edetessään liikkua täysin uusille ja odottamattomille teille. Mitään ei siis tule sulkea etukäteen pois, sillä haastateltava voi tuoda vapaassa keskustelussa esiin asioita, joita haastattelija ei ole osannut ajatella. (Ehn & Löfgren, 1996: 133.) Etnologinen haastattelu näyttääkin liikkuvan muodoltaan jossain tavallisen keskustelun ja tieteellisen teemahaastattelun välimaastossa. Keskusteluaihe määritellään siis etukäteen ja sen puitteissa pyritään pysyttelemään huomioiden kuitenkin se mahdollisuus, että haastateltava nostaa esiin jotain uutta ja ei-harkittua.

Lähtiessäni toteuttamaan teemahaastatteluita kuvittelin, että käymme luomani teemalistan kohta kohdalta läpi ja esitän tarvittaessa kutakin kohtaa tarkentavia lisäkysymyksiä. Todellisuus osoittautui kuitenkin hieman erilaiseksi: ensimmäisten kysymysten jälkeen keskustelu tuntui lainehtivan ja hakeutuvan seuraaviin teemoihin omaa tahtiaan. Koko teemalista tuli kyllä katettua, mutta järjestys ja muoto olivat erilaisia kuin olin odottanut. Tavoitteenani olikin luoda miellyttävä ja keskustelunomainen tilanne, joka ei vaikuttaisi liian jyrkästi haastattelulta. Voinen sanoa siis onnistuneeni tässä pyrkimyksessäni. Kohtasin haastatteluita tehdessäni monta kertaa saman ilmiön, jota Ruotsala kuvailee: kun nauhuri on laitettu pois päältä, alkaa haastateltava puhua käsitellyistä aiheista vuolaasti ja kuvailla asioita, joita hän ei nauhoitusta tehtäessä kuvaillut (ks. Ruotsala, 2005: 66 – 67).

Davies nostaa esiin haastatteluun vaikuttavia tekijöitä, joista eniten pohdin vastavuoroisuutta. Davies esittää, että haastattelun tiedonkeruupotentiaalia saattaa rajoittaa haastattelijan ja informantin mahdollinen epätasa-arvoisuus, joka voi syntyä sosiaalisesta asemasta, sukupuolesta tai vaikkapa vain asenteiden pohjalta (Davies 1998: 110). Jos haastateltava tuo esille – enemmän tai vähemmän näkyvästi – omaa kielteistä tai myönteistä suhtautumistaan käsiteltävään aiheeseen, voi informantti kokea painetta vastata tietyllä tavalla ja tällöin tuottaa vähemmän ”aitoa” tietoa. Itse en pyrkinyt mitenkään peittelemään kiinnostuneisuuttani tai harrastuneisuuttani

tatuointien suhteen, mutta koin, että tämä tuotti pikemminkin avoimuutta kuin jollain tapaa vääristynyttä tietoa. Aikaisemman tatuointiliikkeessä tekemäni kenttätyön aikana törmäsin osittain alalla työskentelevien tarpeeseen puolustaa omaa työtään ja kättensä jälkeä ajoittain vastaantulevia negatiivisia tai tuomitsevia näkemyksiä vastaan. Koin että olemalla avoimesti oma aiheesta innostunut itseni saan informantit rentoutumaan ja puhumaan vapautuneemmin kanssani. Toisaalta kuitenkin nostin esiin myös negatiivisen palautteen mahdollisuuden käsittelemällä yhdessä kysymyksessäni julkisuudessa usein esiintyviä kriittisiä huomautuksia tatuoinneista. En kokenut yhdenkään informanttini kuitenkaan vetäytyvän tämän kysymyksen kohdalla. Ehkäpä yleiseen avoimuuteen vaikutti se, että olimme molemmat saman statuksen piirissä; puhuimme kuin tatuoitu tatuoidulle.

Ongelmallisemmiksi kysymyksiksi osoittautuvat ne, jotka käsittelivät ruumiillisuutta ja informanttien omaa ruumiinkuvaa. Ihmiset eivät olleet yleisestikään kovin innostuneen oloisia keskustelemaan omaan vartaloon liittyvistä asioista ja ehkäpä tämän vastahakoisuuden myötä aloin itse kokea näiden kysymysten esittämisen vaikeaksi. Jälkiviisaasti voin todeta, että ehkäpä oman kehollisuuskäsityksen jakaminen olisi saanut informanttejani avautumaan aiheen suhteen. Davies kirjoittaakin siitä, kuinka haastattelijan olisi oltava jossain määrin valmis investoimaan omaa persoonaansa ja tietojansa suhteeseensa haastateltavan kanssa eli siis itse haastatteluun (Davies 1998: 113). Toinen ei-niinkään-ongelmallinen, mutta varsinkin aluksi kysymyksiä herättänyt tekijä haastattelussa oli nauhurin läsnäolo, joka taas vaikutti symboloivan keskustelun ”virallisuutta” tai ”tieteellisyyttä”. Muutamien informanttieni kanssa olin käynyt pitkiäkin keskusteluita tatuoinneista ennen varsinaisia haastatteluita ja tuolloin keskustelumme olivat hyvin luontevia ja sujuvia. Kysyessäni informanttieni halukkuutta osallistua haastatteluun alkoivat muutamat heistä epäröidä ja muutama kommentoikin, että heillä ei ole mielestään riittävän älykästä sanottavaa tällaiseen tieteelliseen tutkimukseen. Davies mainitseekin haastatteluun vaikuttavien tekijöiden lomassa sen, että informantti kokee olevansa haastattelijan ”alueella” (Davies 1998: 116). Haastattelin lähes kaikki informanttini joko heidän työ- tai harrastuspaikallaan, jotta ympäristö olisi

mahdollisimman rento tai heille luonteva.

Haastattelu näyttäytyi osalle informanteistani jonain heidän maailmastaan poikkeavana tai jonain, johon heillä ei omasta mielestään ollut rahkeita osallistua. Mielestäni haastattelun aiheen selittäminen ja oma sijoittautumiseni heidän kanssaan samaan asemaan, tatuoidun ja tatuoinneista kiinnostuneen asemaan auttoi heitä suhtautumaan haastattelutilanteeseen rennommin ja paineettomammin. Herää kuitenkin kysymys siitä, olenko tämän asemoitumiseni myötä liian lähellä aihetta? Voiko jotain ilmiötä tutkia niin sanotusti sisältä päin ja tuottaa silti objektiivista tietoa? Mielestäni jo kirjoittamalla auki omaa asemaani suhteessa informantteihini ja tutkimusaiheeseen saan perspektiiviä, jonka avulla voin kartoittaa mahdolliset karikat ja subjektiivisuuden lankeamisen paikat. Omien asenteiden tiedostaminen on tärkeä tekijä itsereflektioprosessissa, mutta tämäkään ei yksin riitä ellei noita omia asenteitaan ole valmis kyseenalaistamaan tai katselemaan kriittisessä valossa. Tiedon objektiivisuus on käsitteenä helpointa ymmärtää varmastikin luonnontieteiden parissa, sillä tutkittavat aiheet ovat siellä ”parhaimmillaan” jotain ei materiaalista, jotain mihin tutkija ei voi vaikuttaa. Sen sijaan ihmistieteiden parissa ei voida vetää kylmästi rajoja siihen missä alkaa objektiivisuus ja missä vaiheessa tutkija on tarkalleen vaikuttanut tutkimukseen. Mielestäni objektiivisuutta kohti päästään pyrittäessä huomioimaan ne inhimilliset, vuorovaikutuksesta ja ihmisluonteesta riippuvat seikat, jotka voidaan katsoa suoraan tai välillisesti tutkimukseen vaikuttaviksi tekijöiksi.

Voiko itsereflektiolla kuitenkin selittää kaikkea? Voinko siis tutkia mitä vain miten vain ja esittää tulokseni pätevinä, kunhan vaan muistan kirjoittaa kaiken auki? Itsereflektiossa piilee riski paitsi ylenpalttiseen virheiden selittelyyn myös ylirefleksointiin. Virheitähän ei voi täydellisesti välttää eikä tutkimukseen vaikuttavia ulkotutkimuksellisia tekijöitä tyystin poistaa, mutta jossain määrin on myös kyettävä ennakoimaan ja täten välttämään mahdollisia ongelmakohtia. Esimerkiksi omia ennakkoasenteitaan voi analysoida jo ennen kentälle lähtemistä ja pyrkiä minimoimaan siitä aiheutuvia mahdollisia ennakkoluuloja tai muita havainnointia ja

tiedonkeruuta rajoittavia tekijöitä. Toisaalta ei kuitenkaan tule lähteä liian syvälliseen analyysiin tutkimukseen vaikuttaneista tekijöistä, sillä tätä tietää päätyy mielestäni herkästi pyörittelemään sivukaupalla pieniä yksityiskohtia, jotka eivät kuitenkaan pohjimmiltaan ole vaikuttaneet tutkimukseen perustavanlaatuisesti ja jotka eivät ole tutkimuksen varsinainen aihe. Kohtuus siis kaikessa, myös itsereflektiossa.

Jari Ruotsalainen törmäsi aihepiiriä käsitellessään ongelmaan informantin suojelemisesta. Hän haastatteli henkilöä, jonka tatuointi on laittoman base-hypyn harrastajien merkki. Täten Ruotsalainen ei voinut tarkasti kuvailla tatuoinnin ja tapauksen yksityiskohtia. Vastaavanlaisia laittomuuksiin viittaavia tai muuten arkaluontoisia tatuointeja ei haastateltavillani ollut. Osa haastateltavista kuitenkin toivoi erikseen, ettei heidän nimeään käytetä edes arkistointivaiheessa koska osassa haastatteluista myös tatuoinnit kuvailtiin tarkasti. Haastatteluissa sivutaan myös henkilöiden käsityksiä omasta kehosta, joten on ymmärrettävää että tunnistettavuus ei ole toivottavaa henkilökohtaisia ja jopa arkaluontoisia asioita käsiteltäessä.

3. ERÄIDEN HAASTATTELUIDEN ANATOMIA

3.1. Messenger- haastattelu

Keräsin aineistoni pääasiallisesti perinteisen haastattelun keinoin eli ilmaantumalla nauhurin kera sovittuun paikkaan jutustelemaan kasvokkain aiheestani. Kaksi haastatteluista päädyin kuitenkin toteuttamaan internetin välityksellä käyttäen Windows Live Messenger nimistä chat-ohjelmaa. Eero asuu toisella paikkakunnalla ja meidän ei ollut helppo löytää yhteisiä aikatauluja haastattelulle. Olimme yhteydessä yhteisöpalvelin Facebookin välityksellä ja sain ajatuksen haastattelun toteuttamisesta verkossa reaaliaikaisesti kirjoittaen. Eero piti ajatusta hyvänä ja kirjoittamista itselleen ominaisena ilamisumuotona. Sovimme ajankohdan haastattelulle ja pääsin tunnustelemaan itselleni täysin uudentyyppistä haastattelumenetelmää. Haastattelun välineeksi valitsin Messengerin sen tallennusominaisuuksien ja toimintavarmuuden vuoksi. Haastattelumenetelmän valinta tuntui luontevalta, sillä omassa arjessani kommunikoin ystäväni kanssa paljon internetin välityksellä. Anna Haverinen kirjoittaakin artikkelissaan *Trobriand-saarilta internetiin* siitä, kuinka internetin käyttö kommunikaation välineenä on lisääntynyt valtavasti eritoten sosiaalisten medioiden (Facebook, Twitter ym.) yleistymisten myötä. Tämä kommunikaatiomuoto koetaan merkitykselliseksi ja internet ei olekaan pelkkä teknologinen väline vaan arvokas sosiaalisen vuorovaikutuksen kenttä. (Haverinen 2009: 5 – 6.)

Teoksessaan *Online Interviews in Real Time* Janet Salmons katsookin internethaastattelun eduksi sen joustavuuden ajan ja paikan suhteen. Hän nostaa esille myös sen, että haastateltavat saattavat tuntea olonsa kotoisammaksi ja sen myötä avoimemmaksi ollessaan itselleen tutussa ”ympäristössä”. (Salmons, 2010: 8

– 9.) Eero vastasikin myös etukäteen arkaluontoisiksi tai haastaviksi ajattelemiini kysymyksiin laajasanaisesti ja avoimesti. Vaikka olin haastatellut ennen Eeroa jo lukuisia ihmisiä, paitsi tätä myös aiempia opiskelutehtäviä varten, ja olen mielestäni melkoisen rento ja vapautunut haastattelutilanteissa, tunsin olevani vielä enemmän kotonani tämän haastattelumuodon parissa. Konkreettisestihan olin toki myös kotonani. Internet-kommunikaatiota arjessa käyttävänä tunsin itseni alussa jopa hieman liian vapautuneeksi ja halusin käyttää internet-ilmaisulle tyypillisiä lyhyitä huomioita ja hymiöitä. Koin kuitenkin tämän tekevän haastattelutekstistä liian vaikeasti seurattavaa ja pyrin rajoittamaan liiallista ”internetmäisyyttä” kommentteissani.

Salmons pitää haastateltavien hakemisessa internetissä ongelmallisena sitä, että haastattelija saattaa pyyntöinensä tunkeutua ihmisten yksityisalueelle ja tuntua ärsyttävältä. Julkisilla foorumeilla haastattelupyynnöt saattavat nostattaa ei-toivottuja reaktioita ja poikia negatiivista palautetta. Yksityisemmät sähköpostipyynnöt voidaan taas kokea tungettelevaksi tai ”spämmäämiseksi” eli sähköpostilaatikon roskaamiseksi ei-toivotulla postilla. (Salmons, 2010: 113.) Minulle tilanne oli helppo siinä mielessä, että kommunikoin molempien haastateltavieni kanssa muutoinkin juuri internetin välityksellä. Lisäksi haastateltavien tuttuus teki haastattelupyynnön esittämisen helpoksi, sillä ennakkotietojeni perusteella molemmat ovat aiheesta kiinnostuneita ja keskustelevat mielellään.

Jälkikäteen pohdin tarvetta itseni ”hillitsemiseen” ilmaisullisesti. Haverinen esittelee artikkelissaan hymiöitä, merkkijonoja, joiden avulla korvataan kasvokkaisessa kommunikaatiossa käytettäviä ilmeitä ja eleitä. Esimerkkinä hän tarjoaa muun muassa merkkijonon :-D, joka tarkoittaa nauravia kasvoja sekä merkit ;-), jotka merkitsevät silmäniskua. Messenger-ohjelmassa on runsas valikoima elävöitettyjä hymiöitä eli kun oheisia merkkijonoja syöttää tekstikenttään ilmestyy keskusteluruudulle värillinen pallo, jolle on hahmoteltu toivotunlaiset kasvot. Lisäksi internet-kommunikaatiossa on kehittynyt suuri määrä erilaisia kirjainlyhenteitä kuvaamaan reagoitua kerrottuun. Esimerkiksi LOL-lyhenne

tarkoittaa *laughing out loud* eli sillä voidaan vastata vaikkapa keskustelukumppanin kertomaan vitsiin. (Haverinen, 2009: 5 – 6.) Nämä merkit ovat siis varsin tavallinen tapa ilmaista tunnetiloja tai reaktioita internet-kommunikaatiossa. Miksi sitten arastelin käyttää niitä messenger-haastatteluissa? Olinhan vitsaillut muidenkin haastateltavieni kanssa, nauranut ja kommentoinut lyhyesti.

Haastattelutilanne oli minulle uusi, vaikka itse haastatteluväline on minulle vanha tuttu arkikommunikaatiosta. Nauhurin kanssa haastatteluun suunnatessani olen ollut asennoitunut siihen, että olen menossa keräämään informaatiota ja nauhuri on ikään kuin merkannut minulle tilanteen liittymistä opintoihin ja tutkimuksen tekemiseen. Vaikken olekaan haastattelutilanteissa ollut vakava, olen kuitenkin ollut normaaliolotilaanti tarkempi pysyäkseen haastattelussa mukana ja muistaakseni kysyä kaikki haluamani asiat. Messengerin välityksellä toteutetun haastattelun aikana minun ei tarvinnut erikseen huolehtia nauhurista tai haastateltavan olost. Lisäksi saatoin esittää kysymyksiä rauhalliseen tahtiin ja palata jo aiemmin käsiteltyihin asioihin. Tunsin jollain tapaa olevani liian ”kotonani” haastattelutilanteessa. Minulla on yhä ajatus siitä, että tieteen tekemisen ja tiedon keräämisen tulisi olla jossain määrin vakavaa ja asiallista puuhaa ja siksi hymiöt eivät tuohon kuvaan sopineetkaan. Kyse on kuitenkin minun mielestäni vain tottumattomuudesta uuteen teknologiaan tiedonkeruun apuvälineenä. Tämän tottumattomuuden vuoksi alun perin viihdekäyttöön tarkoitettu ohjelma tuntuu liian rennolta tai epäasialliselta.

Myös Salmons nostaa hymiöt ja tekstilyhenteet esiin osana internet-haastattelua. Hän kiinnittää huomiota niiden käytössä piileviin mahdollisiin ongelmiin, että toisin kuin kasvokkain käytävässä keskustelussa esiintyvät ilmeet, eivät hymiöt ole yhtä universaaleja eivätkä ne tarkoita kaikille samoja asioita. Hänen mielestään erityistä tarkkuutta näiden merkkien kanssa tulee noudattaa haastateltaessa henkilöitä, joiden kulttuuritausta poikkeaa haastattelijan omasta. (Salmons, 2010: 128.) Minun tapauksessani jaoin haastateltavieni kanssa hyvin samanlaisen kulttuuritaustan ja olin myös toiminut tämän kommunikaatiomuodon kautta heidän kanssaan aiemminkin. Salmons ei kuitenkaan pidä ongelmallisena hymiöiden ja tekstilyhenteiden käyttöä

varsinkaan kun mahdolliset tulkintaerot otetaan huomioon. Hänen omassa haastatteluesimerkissään hymiöitä on käytetty osana tekstiä (Salmons, 2010: 175). Ehkä siis turhaan arkailin luontevaa internet-käytöstä omissa haastatteluissani. Tuntemieni ihmisten kommunikointitapa ja -menetelmät olivat tuttuja eikä minun tarvinnut arkailia väärinymmärretyksi tulemisen kanssa.

Haastattelun suurimmaksi haasteeksi osoittautui kuitenkin ajankulun hahmottaminen, sillä en ollut etukäteen osannut arvioida miten paljon enemmän aikaa kirjoittaminen vie suhteessa puhumiseen. Konkreettisesti tämä näyttäytyi minun puoleltani kysymystulvana ja Eero totesikin haastattelun alkupuolella, että ”mä en tahdo ehtiä vastata näihin sun kysymyksiin”. Haastattelua ei saatu läpi ensimmäisellä istunnolla, sillä olin varannut liian vähän aikaa tietokoneen ääressä käytettäväksi. Siksi päätimme jatkaa vielä toisella kerralla. Messenger-haastattelun hyvä puoli olikin se, että toista kertaa varten ei tarvinnut alkaa suunnitella matkaa toiselle paikkakunnalle, vaan saatoimme toteuttaa sen vapaasti siihen aikaan kun meille sopi. Ohjelma myös tallentaa haluttaessa käydyn keskustelen, jolloin molemmille osapuolille jää muistiin mitä aiemmin on käsitelty.

Toisella haastattelukerralla osasin olla jo maltillisempi kysymysten esittämisen suhteen ja Eero sai enemmän tilaa omille pohdinnoilleen. Muutamaan otteeseen keskustelu meinasi paisua liaksi ja siirtyä pois varsinaisesta aiheesta. Samaa ilmiötä ei tullut vastaan perinteisissä haastatteluissa, joissa haastateltavani jäivät omien lyhyempien tai pidempien vastaustensa jälkeen odottamaan minun aloitettani ilman ylimääräisiä pohdintoja tai mieleenjuolahduksia. Kaikenkaikkiaan koin saavani haastattelusta enemmän irti tässä muodossaan. En kuitenkaan ollut varma, oliko kyseessä runsaaseen informaatioon juuri tämä haastatteluformaatti, vai vaikuttiko siihen enemmän Eeron persoona ja tapa kirjoittaa. Siksi päätin tehdä vielä yhden haastattelun ja käyttää nimenomaan Messengeriä haastattelun välineenä. Haastateltavakseni löysin harrastukseni parista ”Sonjan”, jonka kanssa pääsimme toteuttamaan haastattelua melkein heti siitä kysytyäni.

Sonjan haastattelu ei ollut anniltaan yhtä vuolas kuin Eeron haastattelu ja Messenger ei siis näyttäytynytkään ratkaisevana tekijänä avoimuuden ja puheliaisuuden suhteen. Kahden haastattelun pohjalta ei kuitenkaan voi tehdä vielä yleistäviä huomioita aiheesta. Sonjan haastattelun kohdalla tosin osasin jo valmistautua siihen, että minun tulee olla maltillinen kysymysten esittämisen tahdin kanssa. Osasinkin antaa paljon paremmin tilaa Sonjan vastauksille ja maltoin odottaa, että hän saa kirjoitettua kaiken mitä hänellä on kuhunkin kysymykseen kirjoitettavaa. Sonjaa haastatellessani olin varautunut paremmin ajallisesti eli tiedostin kirjoittamisen vievän enemmän aikaa kuin puhumisen. Tämä tiedostus saattoi ohjata minua toteuttamaan oma osuuteni kompaktimmin ja rönsyilemättä.

Nauhoitettuja haastatteluja ja messenger-haastatteluja läpikäydessäni huomasin kuitenkin eron siinä tavassa millä kävin kysymyksiä läpi. Saadessani lukea koko ajan jo käytyä keskustelua saatoin palata Eeron ja Sonjan käyttämiin ilmaisuihin tai tarkistaa, mitä kaikkea käsittelimme jo. Tämä mahdollisti tietynlaisen rauhallisuuden omassa haastattelemisessa, sillä kärryiltä tippuessani saatoin hiiren klikkauksella palata keskustelussa taaksepäin vaikuttamatta haastattelun sujuvuuteen. Perinteisissä kasvokkain toteutetuissa haastatteluissa takeltelin ajoittain sekoittaessani kysymysten järjestyksen tai unohtaessani, mitä kaikkea olimme jo puhuneet. Messenger-haastattelussa ongelmalliseksi koin keskustelun palauttamisen takaisin aiheeseen sen lähdettyä rönsyilemään aiheen kannalta ylimääräisille, joskin kiinnostaville poluille. Perinteisessä haastattelussa tätä rönsyilyä kun ei juurikaan esiintynyt.

Messengerissä teksti ilmaantuu ruudulle siten, että kirjoittajan nimi näkyy omalla rivillään seuraavasti: ”Hanna sanoo”. Sen jälkeen teksti tulee omalle rivilleen aina kun kirjoittaja painaa enter-näppäintä. Osa teksteistä ilmaantui siis hyvin lyhyissä pätkissä allekkain ja välillä ilmaantui taas pitkiä yhtenäisiä teksipätkiä. Lyhyet, yhden rivin mittaiset kommentit olivat varsinkin Sonjan haastattelussa tyypillisiä. Välimerkkejä ei tällöin juurikaan käytetä, sillä monesti rivin vaihtaminen vaikuttaa samalla tavalla kuin pisteen lisääminen lauseen loppuun. Pyrin säilyttämään sitaateissa tämän Messengerille tyypillisen ilmaisumuodon, sillä minusta se kuvastaa

kiinnostavalla tavalla ihmisten tapaa jaotella ajatuksiaan sekä ilmaista itseään reaaliaikaisesti kirjoittamalla. Sitaatit tulevat olemaan seuraavanlaisessa muodossa:

Hanna sanoo
 Millaisia reaktioita sun tatuoinnit ovat sitten herättäneet niissä työkavereissa?
 Tai siis onko niihin ylipäätään reagoitu?
 Tai huomioitu

3.2. Teemoittelu analyysimentelmänä

Koin kirjoitusprosessiin lähtiessäni ahdistusta siitä, ettei minulla ollut Sitä Suurta Teoriaa, jonka pohjalta lähteä käsittelemään aineistoani. Metodikirjallisuuteen tutustuessani törmäsin kuitenkin Pentti Moilasan ja Pekka Räihän kirjoitukseen *teemoittamisesta*. Heidän mukaansa ”*teemoittamisessa* on kyse aineiston pelkistämisestä etsimällä tekstin olennaisimmat asiat. Teemojen avulla pyritään tavoittamaan tekstin merkityksenantojen ydin”. Tekstiä voi lähestyä etsien siitä tiettyyn asiaan liittyviä merkityksiä tai rakentaen tekstin sisällöstä sen omat merkityskokonaisuudet. (Moilanen & Räihä, 2001: 53.) Irmeli Rantala käyttää teemoittamisesta termiä *koodaaminen*, jolla hän viittaa tietokoneavusteiseen teemoittamisen koostamiseen. Tätä menetelmää hän katsoo käytettävän juuri silloin, ”kun aineistoa halutaan käsitellä aineistolähtöisesti, ilman etukäteissitoumuksia mihinkään teoreettisiin esioletuksiin”. (Rantala, 2001: 94.) Näin tässä menetelmässä oivallisen väylän oman aineistoni lähestymiseen ilman stressiä Siitä Suuresta Teoriasta.

Vaikka teemojen valitseminen etukäteen ei Rantalan mukaan olekaan välttämätöntä, päädyin valikoimaan tutkimuskysymysteni pohjalta kolme isoiksi kokemaani teemaa, joita metsästää. Saman teeman alle valitut aiheet voidaan vielä myöhemmin teemoittaa alakategorioihin tai siirtää täysin uusiin, tekstistä mahdollisesti nouseviin kategorioihin. (Rantala, 2001: 92-93.) Pääteemoikseni valitsin kolme kokonaisuutta: *Oma tatuointi* (O), *Tatuoinnit yleensä* (T), *Sosiaalinen vaikutus* (S). Oman tatuoinnin teemalla etsin merkityksiä ja tekijöitä haastateltavien tatuoinnin ottamisen taustalla.

Tämä teema kattoi myös oman tatuoinnin kuvailun ja sen tekoprosessiin liittyvät puheenvuorot. Teemoilla tatuoinnit yleensä ja sosiaalinen vaikutus kartoitan yleisiä asenteita tatuointeja kohtaan sekä haastateltavan itsensä että hänen sosiaalisen piirinsä osalta.

Ensimmäisellä lukukerralla merkitsin haastatteluaineistooni jonkin näiden kolmen pääteeman koodista. Seuraavilla lukukerroilla pyrin keskittymään kunkin pääteeman sisältä nouseviin, useissa haastatteluissa toistuviin aiheisiin, joista muodostuivat alakategoriat. Omien tatuointien teeman alakategorioiksi nousivat tatuointien ja sijainnin kuvailu, tekoprosessin läpikäyminen, syyt tatuoinnin ottamisen taustalla sekä tatuointeihin liittyvät merkitykset. Tatuointien sosiaaliseen vaikutukseen jakautuivat kertomukset siitä, kuinka tatuointeja peitellään ja millaista palautetta niistä on saatu. Tatuoinneista yleisesti keskusteltaessa pohdittiin sitä, millaiset tatuoinnit näyttävät hyvältä ja miten tatuoinnit yleensä sopivat ihmisille. Rantalan mukaan seuraava vaihe teemoittelumenetelmässä onkin tarkempien vertailujen tekeminen eri teemojen sisällön välillä. Tässä vaiheessa luokkia voidaan vielä tarkentaa ja niitä voidaan täydentää teoreettisen kirjallisuuden pohjalta. (Rantala, 2001: 93.)

Kolmannessa vaiheessa teemoista aletaan vertailun avulla nostaa esiin käsitteitä, luokituksia ja tyyppityksiä. Aineiston pohjalta pyritään siis luomaan käsitteitä tai tarkentamaan jo olemassa olevia sekä tarkastelemaan näiden välisiä suhteita. Tämän prosessin aikana käydään vuoropuhelua ennakko-oletusten ja aineistosta nousevan käsitteistön välillä. Tutkijan on siis liikuttava koko tutkimusprosessin ajan aineiston ja sen synnyttämien käsitteiden välillä. (Rantala, 2001: 93 – 94.) Itse olen ottanut tähän vuoropuheluun mukaan myös kirjallisuuden. Koska en ole luomassa tässä tutkimuksessa varsinaista uutta, aineistolähtöistä teoriaa olen tämän kolmannen vaiheen aikana verrannut aineistoani tutkimuskirjallisuuteen ja täydentänyt löytämiäni havaintoja sen perusteella. Vertailemalla kirjallisuutta ja aineistoa olen löytänyt vahvistusta oletuksilleni ja saanut tukea aineistossani esiintyneiden toistuvuuksien vahvistukseksi.

Vaikka tässä läpikäymäni teemat olivat melko löyhästi muodostettuja ja selkeästi teemalistaani ja tutkimuskysymyksiini perustuvia tarjosivat ne oivan työkalun tekstintyöstön aloittamiseen. Teemoitettuani haastattelut näiden kolmen kategorian avulla aloin jo hahmottaa alakategorioita, joiden avulla täsmentää ja syventää aiheita. Oman tatuoinnin teemasta voi erotella vaikkapa suunnitteluprosessin ja merkityksen teemat, kun taas sosiaalisen vaikutuksen piiristä voi löytää omat aihealueensa omasta lähipiiriinsä ja yleisestä palautteesta. Teemoittelu auttaa astumaan sisään tekstiin ja rakentamaan askelmia yhä syvemmälle sen syövereihin. Rantalan mukaan tässä prosessissa luodaankin aineiston pohjalta käsitteitä tai vaihtoehtoisesti rakennetaan jotain uutta jo olemassa olevien käsitteiden ympärille, lisäksi päästään tarkastelemaan näiden käsitteiden välisiä suhteita (Rantala, 2001: 94).

Perehtyminen teemoitteluun nosti esiin myös *grounded theory* -menetelmän, jota muun muassa Kirsi Laurén on käyttänyt omassa tutkimuksessaan *Suo – sisulla ja sydämellä*. Grounded theoryssa tutkija on osa tutkimusprosessia ja jakaa tutkittaviensa kanssa samanlaisen aseman tutkimusaiheesta kiinnostuneena ja sitä tarkastelevana henkilönä. Tutkija tulkitsee paitsi tutkittaviensa myös itsensä kokemuksia ja ajatuksia tutkimuskohteesta. Grounded theoryssa tutkimusta ei aloiteta valmiilla teorialla ja tarkoituksena on minimoida tutkijan ennakkokäsitykset aiheesta. Aineistoa työstämällä ja lukemalla pyritään löytämään tutkimusongelma sekä keskeisiä käsitteitä. Täten teoria ikään kuin nousee itse aineistosta. Tutkijalla saa olla esiyymmärrys aiheesta, mutta siitä ei saa tehdä tutkimusta ohjaavaa tekijää siten, että aineistosta lähdetäisiin hakemaan vahvistusta omille näkemyksille. Sen sijaan tutkijan tulee pysytellä ”teoreettisesti herkkänä” eli hänen tulee pystyä erottamaan aineistosta hienon hienoja merkityseroja sekä epäolennaisuuksia olennaisuuksista. (Laurén, 2006: 69 – 70.)

Ajatuksena grounded theory vaikutti aluksi erittäin käyttökelpoiselta omaa aiheitani silmällä pitäen, mutta syvemmän tutustumisen myötä päädyin hylkäämään sen tämän työn kohdalla. Suurimmaksi ongelmaksi koin oman haastatteluaineistoni suhteellisen

suppeuden: haastatteluni kestivät keskimäärin 15 minuuttia ja haastateltavia oli alle kymmenen. Vaikka aineisto tarjoaa paljon mielenkiintoisia yksityiskohtia ja monipuolista tietoa, en katso sitä riittävän laajaksi ja syvälliseksi yhteisen teoriapohjan tavoittamiseksi. Vaikka osa haastateltavistani toisti samoja teemoja, emme kuitenkaan menneet erityisen syvälle näihin aiheisiin. Aineiston pienuuden ja pro gradu -työn rajallisen pituuden puitteissa en mielestäni tavoita sitä, mitä grounded theorylla pyritään tavoittamaan. Lisäksi tutustuin grounded theoryyn vasta kerättyäni jo aineistoni. Mielestäni omat ennakkojatukseni ohjasivat haastatteluitani enkä koe tavoittaneeni Laurénin mainitsemaa teoreettista herkkyyttä. Vaikka teoreettinen herkkyys ei olekaan yksiselitteinen tai ehdoton asia, en ollut mielestäni tuottanut riittävän joustavaa ja avointa haastattelupohjaa, jonka puitteissa haastateltava olisi voinut tuoda näkemyksiään esiin riippumattomammin. Siksi pitäydynkin tässä työssä teemoittelussa aineiston analyysimenetelmänä. Mahdollista jatkotutkimusta ajatellen grounded theory sen sijaan tarjoaa minua kiinnostavan lähestymistavan tähän aihepiiriin.

4. TEEMAT

4.1. Omat tatuoinnit

Haastatteluissa kattavin teema oli Omat tatuoinnit. Luonnollisestikin kysymyksenasettelu johti minut ja haastateltavani puhumaan tarkoituksellisesti heidän omista tatuoinneistaan, mutta myös muiden teemojen parista palattiin omiin tatuointikuviin. Omat tatuoinnit toimivat vertailun ja peilauksen välineinä, joiden avulla pohdiskeltiin tatuointi-ilmiötä yleisemminkin. Haastattelut alkoivat omien tatuointien paikantamisella ja kuvailulla sekä muutaman haastateltavan kohdalla myös kuvien esittelyllä.

4.1.1. Sijainti ja kuvat

Kaikki haastateltavani kertoivat avoimesti tatuointiensa sijainnista kehossaan. Miehistä kaksi oli runsaasti kuvitettuja: Joonan molemmat käsivarret, rintakehä ja molemmat pohkeet on tatuoitu. Mikko puolestaan ei edes eritellyt mihin hän on ottanut tatuointeja, sillä niitä on niin paljon. Muilla miehillä tatuoinnit ovat käsivarsissa tai rinnassa: Eerolla on lähes koko käsivarren mittainen tribaalikuvio, Matiaksen hauikseen on tatuoitu apina ja Sakarin hauikseen sarjakuvahahmo Mustanaamio. Lisäksi Matiaksen rinnasta löytyy kolmatta nänniä kuvastava tatuointi ja Sakarilta teksti ”Phantom”. Naisista tatuoiduin on Katja, jonka tatuoinnit sijoittuvat niskaan, rintakehään, jalkoihin sekä molempiin käsivarsiin. Sannalla tatuoinnit sijaitsevat yläselässä, lantiolla, nilkoissa sekä pakarassa. Sonjan ainoa tatuointikuva on hartiassa. Tatuojana työskentelevä Mikko totesi kokemustensa mukaan miesten ottavan tatuointeja yleisimmin olkapäähän ja naisten lavan päälle tai alaselkään. Kaikilta haastattelemltani miehiltä tatuointi tai tatuointeja löytyikin

käsivarren tai olkapään alueelta, kun taas naisista ainoastaan Katjalla on ”puolihihat” eli olkapäästä puoleen väliin hauista ulottuvat, täysin tatuoidut alueet. Toki aineistoni on niin pieni, ettei mitään yleistyksiä voi tehdä, mutta ainakin tässä otoksessa tatuoidut näyttäisivät noudattavan Mikon työssään havaitsemaa kaavaa. (Tähän ehkä vähän Iania väliin)

Haastateltavani hahmottivat tatuoinnit hieman toisistaan poikkeavilla tavoilla. Siinä missä Sonjalla on yksi tatuointi ”vasemmassa hartiassa, sellainen mustalla piirretty peikkohahmo”, on Joonalla ”periaatteessa kolme, käytännössä enemmän” eli ”molem-molemmat kädet kokonaan, rintakehä ja, öö, molemmat pohkeet. Toisesta jalasta koko ton sääriosan ympäri”. Se mistä yksi tatuointi alkaa ja mihin se loppuu ei siis ole aina yksinkertaista määritellä. Myös Katja laski molemmat puolihihansa yksittäisiksi tatuoinneiksi, vaikka katsojan silmään näyttää siltä, että hänellä on lukuisia tatuointeja. Muutamilta haastateltavilta tahtoivat oikeat kuvien lukumäärät ja sijainnit unohtua. Katja kertoi jaloissaan olevan kolme tatuointia, minkä jälkeen hän piti pienen laskentatauon varmistaakseen, että oli muistanut oikein. Myös Sanna kertoi ensin kantavansa viittä tatuointia, kunnes niitä läpikäydessämme hän muisti, että kuvia onkin itseasiassa kuusi. Eero puolestaan esitteli vasemmassa kädessään olevaa tribaalia, kun mieleen tuli kesken lauseen, että tatuointi onkin oikeassa kädessä. Tatuoinnin kantajalle tatuointikuva vaikuttaa olevan hyvin luonnollinen osa vartaloa siten, ettei sen olemassaoloa tahdo aina edes muistaa. Samalla tapaa ihminen saattaa ”unohtaa” vaikkapa usein kantamansa korut tai alkuihastuksen jälkeen uudet vaatteensa. Kyseessä on jotain niin kiinteästi itseen liittyvää ja jatkuvasti läsnäolevaa, ettei siihen tarvitse erikseen kiinnittää huomiota.

Kuva-aiheista en kaikilta haastateltavilta erikseen kysynyt, sillä useimmat toivat aiheen itse esiin joko kertomalla kuvistaan tai esittelemällä niitä. Sanna oli ainoa, joka ei erikseen lähtenyt kuvailemaan tatuointiensa visuaalista sisältöä ja tulkitsin tämän toiveeksi pysyä jokseenkin anonyyminä. Myös Mikon tatuointikuvat jäivät arvoituksiksi, mutta hänen kanssaan keskustelimmekin enemmän tatuointialalla työskentelystä ja tatuoinneista yleensä. Miesten tatuoinnit ovat pääsääntöisesti

mustavalkoisia tai harmaasävyisiä, sillä ainoastaan Joonan pohkeiden liekki-tatuoinnit ja vaakuna sekä Matiaksen kolmas nänni-kuva ovat värillisiä. Eeron tribaalikuvio on täysin musta samoin kuten Sakarin tekstitatuointikin. Joonan itsensä japanilaistyylliseksi, jengitatuointi-henkisiksi kuvaamat kokohiha-tatuoinnit ovat harmaasävyisiä kuin myös Matiaksen ”hullu dj-apina” ja Sakarin Mustanaamio. Myös Sonjan hartiaa koristava peikko on väriltään harmaa. Sannan tatuoinnit ovat pääsääntöisesti mustavalkoisia, mutta sekaan on lisätty hieman väriä: ”- - ainut väri mikä mulla on mustan lisäksi on turkoosi ja turkoosi on mun lempiväri”. Katjan tatuoinnit ovat kaikki värikuvia lukuunottamatta niskasta löytyvää ”seittisiipistä keijua”, joka on väritykseltään mustavalkoinen. Jalkojen Disney-hahmot, rintakehän rotat sekä käsivarren Ganesha-jumala ovat monivärisiä.

Tatuointikuvien valikoituminen ja niiden henkilökohtaisuus ovat kiinnostavia kysymyksiä. Katjan tatuoinnit ovat monelle varsin tuttuja Disney-hahmoja ja Eerolta sekä Joonalta löytyy tribaalitatuoinnit. Tatuoiija Mikko kuvaa tribaalia suosikkikuva-aiheeksi ja käyttää ilmausta ”vakiotribaalit” kertoessaan eniten tekemistään tatuoinneista. Eerolle hänen tribaalitatuointinsa on kuitenkin juuri hänenlaisensa: ”Toisaalta siitä [tatuoinnista] muokattiin mun näköinen, vaikka vain tribaali onkin. Tätä on vähän vaikea selittää järjellisesti. Mutta siinä kuviossa oli jotain mikä tuntui omalta.” Joonan ensimmäinen tatuointi oli myöskin musta tribaalikuvio. Haastattelussa kutsuin hänen tatuointiaan leikkillisesti ”originaaliksi tribaaliksi” viitaten juuri tribaalitatuointien yleisyyteen. Tähän Joonan vastasi lyhyesti ja ytimekkäästi: ”Se on originaali, mutta tribaldi yhtä kaikki.” Hän siis myös tiedosti kuva-aiheen kliseisyyden tatuointiharrastajien parissa, mutta oli joka tapauksessa tarkka siitä, että se on juuri *hänen* tribaalinsa. Jotain henkilökohtaista siis.

4.1.2. Tatuoinnin teko ja lopputulos

Tatuoinnin tekijäksi haastateltavani valitsivat useimmiten paikallisen tatuoijan, joskin Sanna ja Mikko ovat ottaneet tatuointeja useissa eri liikkeissä. Eero kertoi perusteeksi tatuointistudion valinnalle sen, että liike on ollut paikkakunnalla pitkään

ja ei sen vuoksi voi olla kauhean huono paikka. Eerolle tärkeää tatuoinnin ottamista suunniteltaessa on myös se, että hän kokee voivansa luottaa tatuointiartistiin. Sonja kertoi haastattelun ulkopuolella, että hänen tatuointinsa suunnittelijalle oli tärkeää, että kuva teetetäisiin hänen hyvänä pitämällään ja arvostamallaan tatuojalla. Sannalla oli kokemusta eri tatuojien työskentelystä ja mukaan mahtui yksi pettymys. Tatuojia ei ollut tehnyt tatuoinnista sellaista kuin Sanna oli toivonut, ja hän olikin päätenyt varaamaan uuden ajan kyseisen tatuoinnin korjaustoimenpiteitä varten: ”Et nyt on tulossa seuraava tatuointi on semmonen mikä on aidosti, oikeesti pitkällisen suunnittelun ja niin kun ammattilainen oikeesti alusta alkaen rakentaa sen, että toiveiden mukaan.” Katjalla ja Mikolla on kokemusta myös itsensä tatuomisesta. Tatuojiksi aikovat harjoittelevat tyypillisesti tekemällä tatuointeja itselleen.

No kyllähän ne [ensimmäiset tatuoinnit] yleensä tehdään omi-omiin jalkoihin kautta kavereihin, että. Et mäkin oon lähteny just, tai silleen alottanu tän ammatin vähän niinku just sil vääräl, vääräl tavalla eli harjoittelemal itteen eikä, enkä mä tuntenu oikeen ketään tatuojii alussa just ni. Sit sit vaan treenailtiin ja tehtiin mitä sattuu, että. (Mikko, KSMA CD 07/06)

I-itetekemänä se sattuu aina paljon enemmän. Et ei siihen sinänsä mittään muuta, et sitä ei pysty tekemään niin hyvin kun sitten taas se, että jos joku toinen tekee sen. - - - Et siinä on...niin...se on vähän...vähän vähän hankalempaa. Ja vielä ne a-asennot misä pittää koettaa olla niin ei oo mitään maailman, helpoimpia. Eikä miellyttävimpikään. (Katja 07.10.2010)

Katjalle ensimmäiset tatuoinnit oli tehty kyllä hänen piirtämiensä kuvien pohjalta toiveita noudattaen, mutta hän ei ollut täysin tyytyväinen syntyneeseen jälkeen.

Että...no...nämä krapulan ja kännin ideat tota niin niin ei oo, kuten ollaan yleensäkin huomattu, niin ei oo mitään kaikist parhaimpia. Et ne on ainuut mihin mä en oo oikeestaan tyytyväisiä, mut en mä niitä silti niin kun ihan kokonaan ole peittämässä kuitenkaan. (Katja 7.10.2010)

Myös Sanna piti epäonnistuneimpina tatuointeinaan niitä, jotka oli tehty nopeiden päätöksentekoprosessien tuloksena. Häntä epäonnistunut tatuointi on harmittanut valtavasti eikä hän ole halunnut ihmisten näkevän kyseistä tatuointia laisinkaan, ennen kuin sitä on korjattu toisen tatuojan toimesta. Katja ei tosiaan halua piilottaa niitäkään tatuointeja, joihin hän ei ole täysin tyytyväinen: ” - - jos on joskus kuvan ottanut, niin sitten sitä kannetaan ylpeänä. Oli mikä oli.” Samoilla linjoilla Katjan

kanssa on myös Joonas, joka on päättänyt ennen tatuointien ottamista, että ei aio katua yhtäkään tatuointikuvaansa. ”Siis siinä mielessä ei voi katua sitä, koska niin kun äsken sanoin niin ne on oman aikansa kuvia ja se ois vähän, vähän jotenkin nuivaa lähtee sitten ihmettelee niitä myöhemmin.” Lukuisia tatuointeja ottaneilla joukkoon mahtui siis myös heidän mielestään epäonnistuneita kuvia, joskin he tuntuivat asennoituneen tatuointeihin myös ilmiönä, joka tulee olemaan iholla oman päätöksen seurauksena ja joka kuvastaa ottamishetkellä vallinnutta aikakautta elämässä. Eero ja Sonja olivat tyytyväisiä tatuointeihinsa, joskin Eero olisi halunnut kyseisen tatuointinsa hieman suurempikokoisena. Runsaammin tatuoitujen haastateltavieni iholle mahtui useampia ei-niin-onnistuneita kuvia kuin vähemmän tatuoiduille, mutta toisaalta taas asenne tatuointien kantamista ja niiden ”epäonnistumista” kohtaan oli rennompi ja sallivampi.

Benson raportoi artikkelissaan Ed Hardyn, tatuointialan legendan todenneen, ettei hän tule koskaan peittämään vanhoja, huonosti tehtyjä tatuointejaan. Hänen mukaansa tatuoinnit kertovat vahvasti siitä, millainen hän on ja on ollut aikaisemmin ja siksi tatuointien poistaminen tai peittäminen toisilla tatuointikuvilla olisi oman itsensä ja menneisyytensä piilottamista. (Benson, 2000: 246.) Haastateltavieni ajatus tatuointien kantamisesta pystypäin ei siis ole uusi.

Itse tatuointiprosessia kovin moni haastateltava ei lähtenyt avaamaan erikseen. Yllätyksinä olivat tulleet ainoastaan kipuaistimusten voimakkuudet ja tatuointien jälki. Matias oli ensimmäistä tatuointiaan ottaessaan vähällä pyörtyä ja toisenkin kuvan ottaminen oli ”erittäin tuskallinen hetki”. Sannalle tatuointien teko oli ajoittain tuntunut kipeältä, mutta toisaalta myös miellyttävältä. Katja taas kertoi, että itse tehdyt tatuoinnit sattuvat enemmän kuin toisen tekemät ja tällöin on myös vaikeampi tehdä hyvää jälkeä. Varsinkin suurempia ja värikkäämpiä tatuointikuvia tehtäessä on varsin tavallista, että kuvaa täytyy paranemisen jälkeen käydä vielä ”paikkauttamassa”. Paranemisprosessissa tatuoinnista tulee aina jonkin verran väriä ulos arpeutumisen mukana, ja joskus kuvassa voi parantumisen jälkeen näkyä aukkoja tai kohtia, joissa väri on hieman haalistunut. Eeron tatuointi on

suurikokoinen ja väriltään täysin musta. Hänen kohdallaan tatuointi vei kauan ja väriä piti lisätä kuvaan myöhemmin.

Hanna sanoo:

Tehtiinkö se sitten ihan yhdellä kertaa koko kuva?

Että yhdellä "toipumisella" selvisi?

Eero sanoo:

Juu... tehtiin. Siinä meni joku reilu kuusi tuntia. Se kaveri olisi ollut valmis tekemään sen useammassa osassa, mutta tuntui olevan tyytyväinen että sen sai tehtyä kerralla. Ja sopi mullekin paremmin.

Enemmän siihen vaikutti juuri se, että en halunnut taukoa treenaamiseen.

Se kun on tuollainen, niin se piti vielä käydä myöhemmin värjäämässä uudelleen.

Se jo oli mulle pieni yllätys mihin en ollut varautunut.

Taas tuli lisäodottelua treenien suhteen.

Ei mun kärsivällisyys riitä tuollaiseen.

Siksi ei kai noita vielä enempää olekkaan noita kuvia.

(Eero 26.10.2011)

4.1.3. ”Tatuoinnit on siistejä. Kaikilla siisteillä tyypeillä on”

Tatuoinnin ottamiselle haastateltavani esittivät erilaisia syitä. Sanna totesi leikkisästi ottaneensa tatuointeja, koska ”tatuoinnit on siistejä. Kaikilla siisteillä tyypeillä on”. Vakavammin hän kertoi tatuointien ottamisen sijoittuvan kohdallaan erilaisiin elämänmuutoksiin kuten sisäänpääsyyn yliopistoon ja vaihto-oppilasvuoteen. Sanna, Eero ja Joona korostivat kaikki sitä, että tatuoinnin ottamiseen liittyy paitsi jokin tietty ajatus myös tavoite sen ”pukevuudesta”. He pitävät tatuointeja osana kokonaisuutta: kantajansa persoonan ilmentäjänä ja olemuksen täydentäjänä.

Tuota...mutta ne on sellaisia ihmistä koskevia juttuja mun mielestä.

Se mikä istuu jollekin voi olla jotain sellaista mitä en itse haluaisi itselleni.

Musta ne on jotain sellaista myös persoonakohtaista. - - -

Mun omalla tatuoinnilla on varmaan myös tällainen puolivälin viesti, eli koen että se ilmentää jollakin tapaa mua ja myös että se istuu mun kehoon.

(Eero 26.10.2011)

Ei, ei voi sanoa et mä ottaisin tatuointeja pelkästään sen takia, että ne jotenkin komistais tai kaunistais mua, vaa, enkä mä myöskään ota niitä sen takia, että mulla on siinä joku syvä rituaalinen hokkahei-meininki. Mutta tota niin kyl, kaikki tatuoinnit jollain tapaa, niissä on kuitenkin joku idea ja mä myös haluan, että ne on hyvännäköisiä. Emmää, mun mielestä se on niin kun semmonen, semmonen semmonen, kokonaisuus enemmänkin. (Joona 08.10.2010)

Sonjan tatuointia oli suunniteltu paitsi aiheen myös paikan mukaan. Tatuoinnin suunnittelijalle oli ollut tärkeää tietää mihin kohtaan hänen piirroksensa tulee, jotta hän osaa arvioida lihasten liikkeitä piirrosta suunnitellessaan. Itse kuva-aiheen Sonja keksi Norjassa viettämiensä työ- ja opiskelumatkojen aikana. Tatuoinnin ottaminen oli pyörinyt mielessä aiemminkin, mutta vasta kun idea siitä ”oikeasta” kuvasta tuli mieleen, lähti hän toteuttamaan ajatusta käytännössä. Itse kuva toimii Sonjalle paitsi muistona Norjasta myös kuvana omasta itsestä.

Peikko on tavallaan oma kuvani, "alterego", lisäksi se liittyy omaan elämään siten, että oon opiskelujen aikana sekä ollut vaihdossa että kesätoissa Norjassa, jonka melkeinpä "kansalliseläin" peikko on. Noi Norjan reissut on muodostuneet mulle tosi tärkeiksi, niin siitäkin tuli ajatus peikosta. Olin silloin (jälleen) Norjassa kun idea kuvasta tuli Joten siihenkin se liittyy Mutta koen jotenkin itsekkin olevani "peikko" niin se on myös omakuva (Sonja 22.03.2011)

Matias ja Katja eivät sisällyttäneet tatuointikuvauksiinsa samanlaisia henkilökohtaisia merkityksiä. Matiaksen tatuointi-ideoihin hän ei itse vaikuttanut kertomansa mukaan paljoakaan: ”ystäväni lähetti oman levy-yhtiönsä logon eli tämän apinan minulle ja suositteli tatuointia. Kolmas nänni oli vähän tuulesta”. Apina-tatuoinnin avulla hän kertoi pääsevänsä levynkanteen ja kolmannen nännin symboliikkaa hän oli oppinut tatuointia ottaessaan. ”Mä kuulin kolmatta nänniä ottaessani, että se sisältää paljon symboliikkaa kuten suuret seksuaaliset voimat.” Kaj Birket-Smith tarkastelee *Kulttuurin tiet* (1966) teoksessa korujen, ihon maalaamisen, tatuoinnin ja erilaisten deformaatioiden merkitystä eri kansojen parissa. Hän pitää merkittävimpänä syynä koristautumiseen näiden koristeiden oletettua taikavoimaa: erilaiset esineet ja kuvitukset tuovat kantajalleen voimaa, suojaavat pahoilta hengiltä tai merkkäavat hänen asemaansa yhteiskunnassa (Birket-Smith, 1966: 32 – 33). Matiaksen kolmas nänni -tatuointi istuu siis tähän perinteiseen tapaan nähdä tatuoinnit taikavoimaisina elementteinä. Tatuointi voi vahvistaa oletetusti jotain tiettyä ominaisuutta tai ylipäättään omaa persoonallisuutta.

Katja on ottanut tatuointeja ilman pitkällistä harkintaa. Ensimmäisen tatuointikuvansa hän oli hankkinut saatuaan isältään syntymäpäivälahjaksi lahjakortin tatuointiliikkeeseen. ”Yleensä se on, et ensimmäistä [tatuointia] mietitään kaikist pisimpään, mut määh ny miettin...kolme päivää.” Tatuointikuvan Katja piirsi juuri ennen sen ottamista. Toisen tatuointinsa hän meni ottamaan muutaman kuukauden päästä ja hän kuvailee näitä ensimmäisiä kuvaprojektejaan päänäpistomaisiksi. ”Ne oli myös sellasia ekstempore, et silloin kun oli rahaa niin, niin sitten vaan nopeesti”. Katjan tatuointien taustalla on kuitenkin tarinoita, Ganesha-jumalan kuvan hän otti itseensä siihen liittyvän hyvän tarinan vuoksi ja toisen kätensä tatuointien merkitystä hän ei halunnut kertoa, koska ”siitä tulis apalttiarallaa kolme tuntia selitystä”. Vaikka harkintaprosessi tatuoinnin ottamisesta ei olisi ollutkaan pitkällinen ja monivaiheinen, on jokaisella kuvalla jokin merkitys kantajalleen. Oli se merkitys sitten keksitty ennemmin tai myöhemmin.

4.1.4. Tatuointien merkitykset

Tärkein tekijä tatuoinneissa haastateltaville on se, että ne kuvastavat heidän omia kiinnostuksen kohteitaan. Joonaa kiehtovat japanilaistyylliset piirroksiset, Sonjaa Norja ja Sannaa muun muassa tähtitiede. Nämä mielenkiinnon kohteet ovat päätyneet pysyviksi kuviksi iholla, jossa ne ovat sitten latautuneet erilaisilla merkityksillä ja saaneet tehtäviä aikansa kuvastajina ja muistoina.

Kaikille haastatelluille Matiasta lukuunottamatta tatuoinnit toimivat muistoina elämän aikaina koetuista asioista. Sakari ja hänen koulukaverinsa olivat päättäneet ottaa Mustanaamio-aiheiset tatuoinnit muistoksi toisistaan siltä varalta, etteivät he sattuisi enää kouluaikeiden jälkeen tapaamaan toisiaan. Eerolle tatuoinnin ottaminen sijoittui vaikeaan elämäntilanteeseen ja hänelle kuva toimii muistona siitä ajasta. Joonan lukuisat tatuoinnit ovat ”oman aikansa kuvia” ja muistuttavat hänen mielestään siitä, millainen hän on ollut kunkin tatuoinnin ottamisen aikoihin, millaiset kiinnostuksen kohteet hänellä on ollut ja millaisia hetkiä hän on käynyt läpi. Myös Sannan tatuoinnit muistuttavat häntä omista vaiheistaan eri elämäntilanteissa.

Katja puolestaan on ottanut rintakehässään olevat rotta-aiheiset kuvat muistoksi ensimmäisistä omista lemmikkieläimistään, jotka olivat menehtyneet. Sakari otti Mustanaamio-tatuoinnin käsivarteen edustamaan huumoria ja turhan vakavuuden välttämistä: ”Lähinnä se, että muistan vanhanakin ettei piä otaa niin vakavasti. Että voi olla Mustanaamion kuva vanhalla papallakin kädessä. Se on nimenomaan se, et mä muistan ite että nauran joka päivä.” Myös Matiaksen nänni-tatuointi on otettu humoristisessa hengessä, ja hän kertoo tatuointiensa viestivän muille ihmisille sen, että hän on idiootti.

Sannan tatuointien ottamiseen on vaikuttanut osaltaan myös se, että hän pitää tatuointineulan aiheuttamasta tunteesta iholla, oli se sitten kipeä tai hauska tunne. Matiakselle tatuoimisen aiheuttama kipu oli puolestaan epämiellyttävä tuntemus. Antropologi John A. Rush on tarkastellut tutkimuksessaan *Spiritual Tattoo* (2005) kivun tuntemusta osana erilaisia siirtymäriittejä ja havainnut, että kipu on olennainen osa monia siirtymäriittejä tatuointien, arpeuttamisten, polttomerkkien tai lävistysten muodossa. Kivun avulla pyritään puhdistamaan henkilö ei-toivotusta käytöksestä, menneisyydestä, synneistä tai syyllisyyden tunteista. Tämän puhdistautumisprosessin seurauksena henkilö voi saada selkeämmän kuvan omasta asemastaan, mahdollisuuksistaan tai tarkoituksestaan elämässä. (Rush, 2005: 175 – 176.)

Sanna kuvailee omia tatuointejaan siirtymäriitteinä. Hänen tatuointiensa ottaminen on ajoittunut erilaisiin elämänmuutostilanteisiin ja samalla niihin on latautunut paljon muistoja noilta ajoilta. Eero otti tatuointinsa ”sellaisessa elämäntilanteessa, missä tuntui että elämä koetteli isolla kädellä. Ja se on myös tavallaan muisto siitä ajasta.” Nämä ajatukset ovat yhteneväisiä Joonan tapaan tarkastella omia tatuointejaan ”oman aikansa kuvina”. Lönnqvist kirjoittaa siitä, kuinka primitiivisissä heimoissa pojan siirtymäriittiä mieheksi on merkitty hiilen tai noen avulla tehdyin tatuoinnein (Lönnqvist, 1978: 10). Keho toimii pohjana, jolle kirjataan asioita muistiin. Iholle piirretyt pysyvät kuvat symboloivat oman identiteetin menneisyyttä tai koettuja iloja ja suruja. Haastateltavieni tatuoinnit eivät yksiselitteisesti kerro ulkopuolisille mitään, toisin kuin suljetun heimon rituaalitatuoinnit. Nykypäivän siirtymäriititkään

eivät ole enää pelkästään kollektiivisia lapsuudesta aikuisuuteen siirtymiä vaan yksilöiden henkilökohtaisemmin kokemia aikakausia elämässä. Tatuointia ei ole tarkoitettu välittämään ulkopuolisille sanomaa yksilön asemasta, vaan se kertoo itse omistajalleen muutoksesta.

Rush on tarkastellut tatuointeja ja muita kehonmuokkauskeinoja osana henkisyyttä ja uskonnollisia käytäntöjä. Hän käsittelee primitiivisiä heimoja, mutta vetää yhdysviivoja myös tämän päivän yhdysvaltalaiseen tatuointikulttuuriin. Rushin havaintojen mukaan Pohjois-Amerikassa suoritettut ruumiinmuokkaustoimet ajoittuvat aikakausille, jolloin ihmiset ovat kärsineet stressistä, henkilökohtaisesta kriisistä tai käyneet läpi jonkinlaista muutosprosessia. Täten tatuoinnit toimivat hyvin symbolisina merkkeinä. Rush pitää tatuointeja ja kehonmuokkausta omakohtaisen terapian välineinä näitä vaikeita aikoja ja asioita käsiteltäessä. (Rush, 2005: 227.) Vaikka minun haastateltavani ovat ottaneet tatuointeja merkiksi muutoksesta, vaikeista ajoista tai vaan menneestä persoonan vaiheesta, en silti saanut sellaista kuvaa, että ne toimisivat heille terapiana tai että koetut asiat olisivat jotenkin traumaattisia. Voi toki olla, etteivät haastateltavani halunneet pureutua tatuointiensa sisältämään symboliikkaan sen syvemmin tai etteivät he itsekään tiedosta, miksi ovat halunneet suuren elämänmuutoksen aikaan ottaa tatuoinnin tuosta ajasta muistuttamaan.

Myös antropologi Susan Benson (2000) nostaa samankaltaisia ajatuksia esiin artikkelissaan *Inscriptios of the Self*. Hänen mukaansa tatuoinnit voivat toimia ihmisten ”henkilökohtaisena päiväkirjana”. Henkilön muisti on tiettyjen muistojen osalta ikään kuin ulkoistettu ja asetettu näkyvälle paikalle iholle. Bensonin mukaan tatuoinnit voivat joko muistuttaa tai vahvistaa; ne toimivat joko muistojen visuaalisena jäljennöksenä tai vahvistavat sitä ajatusta, joka henkilöllä on itsestään. Toisaalta tatuoinnit voivat toimia myös merkinä jonkin aikakauden loppumisesta tai ne voivat edustaa yksilölle oman ruumiin haltuunottoa. (Benson, 2000: 246 – 249.)

Here the emphasis is upon the marked skin as a defence or seal against its own past, while the violence and pain entailed in the process of cutting or piercing both mimics and expunges a previous violation. What is critical here is, of course, the will of the subject and that the person is 'in control' of the process. (Benson, 2000: 249)

Näyttää siltä, että esimerkiksi Eeron vaikeaan ja raskaaseen elämäntilanteeseen ajoitettu tatuoinnin ottaminen on toiminut tilanteen hallintaan ottamisena ja jopa juhlavana muistutuksena vaikean vaiheen päättymisestä. Muutoksen hetkellä Sanna on ottanut tatuoinnin hallitakseen vaihtuvia olosuhteita ja ollakseen tilanteessa kontrolloiva osapuoli vaikkakin sitten oman kehon kontrolloimisen ja hallinnan kautta. Sannan mieltymys itse tatuointiprosessiin tuo mieleen Rushin ajatuksen kivusta osana tatuoinnin puhdistavaa ja herättävää tarkoitusta (Rush, 2005: 175 – 176). Kivuliaan tilanteen hallinta ja kivun voittaminen näyttäytyvät Bensonin mainitseman tilanteen haltuun ottamisen muotoina. Voisi siis sanoa, että Sanna on elämänmuutoksen aikaan ottanut oman ruumiinsa hallintaan kivun ja tatuoiduksi tulemisen kautta. Hän on päättänyt käsitellä muutosprosessia fyysisen muutoksen ja sen hallitsemisen kautta.

Baumanin mukaan meidän modernin aikamme suosimat keveys ja säädettävyys ovat edullisia ominaisuuksia: tavaroihin kiintyminen ei ole suositeltavaa toisin kuin liikkuvuus ja vapaus käsinkosketeltavasta materiaasta. Voittoon tähtäävä yhteiskunta suosii nopeaa kierrättämistä tuotteidensa luotettavuuden ja kestävyuden hinnalla (Bauman, 2002: 22). Tällainen yhteiskunta on hektinen ja jatkuvaa liikettä ja sopeutumista vaativa. Yksilöillään on harteillaan paitsi velvollisuus olla juureton ja siten sopeutuva ja liikkuva toisaalta myös valtava kokeilemisen mahdollisuus ja lupa (Bauman, 2002: 50, 45).

Vapaan toimijan kohtaloa värittävät ristiriitaisuudet, joita on vaikea arvioida, saati selvittää. Ajatellaan vaikkapa teeseitse-identiteettien ristiriitaisuutta: niiden täytyy olla riittävän lujia, jotta ne tunnustettaisiin pysyviksi, mutta silti riittävän joustavia, jotta ne eivät rajoittaisi liikkumavapautta alati vaihtuvissa, epävakaisissa olosuhteissa. (Bauman, 2002: 64)

Pohdin haastateltavieni tatuointeja eräänlaisena modernin aikamme ”teeseitse-identiteetin” osana. Tatuoinnit kulkevat mukana muistuttamassa koetuista vaikeuksista, henkilökohtaisesta kasvusta, lemmikkieläimistä tai vaikkapa vanhasta ystävydestä. Tatuointi on pysyvä, kiinteästi iholla oleva, itse valittu ja merkityksillä täytetty. Voisiko se siis toimia ”notkean modernin” juurettomuudessa ja juurtumisen mahdottomuudessa yhtenä identiteetin kiinnittäytymiskohtana? Useimmat haastateltavistani eivät erityisesti toivo muiden kiinnittävän huomiota tatuointeihinsa, ne ovat heille jotain omaa. Tärkeää heille on voida piilottaa kuvat vaatteiden alle niin, että ne edelleen pysyvät hyvinkin lujana osana omaa itseä, mutta eivät kuitenkaan piilotettuina rajoita toimintaa. Kukaan ei näe tatuointeja, joten kukaan ei voi myöskään arvostella tai rajoittaa haastateltavieni toimintaa tatuointien vuoksi. Ehkä juurtuminen on ihmisille tärkeää, mutta yhteiskunnan suosiessa jatkuvaa liikkumista ja ”notkeutta”, on mahdollista juurruttaa omaa identiteettiään suojaan omalle iholleen.

Kaikilla haastateltavilla oli jonkinlaisia suunnitelmia tulevien tatuointien suhteen. Kaikki olivat ainakin jossain määrin miettineet ottavansa lisää tatuointeja ja osalla oli hyvinkin tarkat suunnitelmat siitä, mitä heidän iholleen seuraavaksi piirretään. Sanna oli suunnitellut tatuointiartistin kanssa miten hänen epäonnistunutta tatuointiaan tultaisiin parantelemaan ja hän oli menossa tatuoitavaksi pian haastattelumme jälkeen. Sain myöhemmin kuulla, että kuva oli onnistunut hyvin ja hän on erittäin tyytyväinen tatuointiinsa. Muilla haastateltavilla tulevat tatuoinnit eivät olleet vielä toteutuksen asteella. Eerolla ja Joonalla ei ollut aikaa paranemisprosessille, sillä he molemmat harrastavat aktiivisesti urheilua eikä ylimääräisille lepopäiville ole sijaa. Molempien suunnitelmat tulevista kuvista ovat myös suurikokoisia ja sen myötä myös hintavia. Eerolla on tarkka näkemys hänen tulevasta tatuoinnistaan.

No, mulla on ollut tällainen ajatus...joka lähti alunperin kai sellaisesta gargoilista.... ja muutti sitten muotoaan langenneeksi enkeliksi. - - Mietin sitä ensin tuohon selkään, mutta nyt olen päätenyt toiseen käsivarteen. Idea on sen tapainen, että tällä hahmolla on levitetyt siivet ja se ikäänkuin nousee ylös mutta roikottaa päätään alaspäin... ikäänkuin murtuneena. - - Vähän on vielä hakusessa... yksis ajatus olisi että siinä olisi toinenkin hahmo joka ikäänkuin tämän nousevan hahmon edessä/sylissä.... siihen nojautuen.... ja sitten olen

miettinyt vähän muitakin detaljeja
 - - Mutta vähän synkkähän, mutta toisaalta kaunis kuva siitä tulisi
 (Eero 26.10.2010)

Taloudellinen tilanne vaikuttaa siis osaltaan tatuointiharrastukseen. Sonja ja Katja odottivat molemmat ”sitä oikeaa ajatusta”. Etenkin Katja, jolla on kokemusta myös epäonnistuneista tatuoinneista aikoo miettiä tarkemmin seuraavia kuviaan. Tatuoitujen ihmisten kuulee usein puhuvan siitä, kuinka ”niihin jää koukkuun” tai ”aina tulee se seuraava”, eli ensimmäisen tatuoinnin jälkeen tatuointeja aletaan suunnitella ja ottaa lisää. Ikään kuin ensimmäisen tatuoinnin ottaminen rikkoisi jonkin rajan.

4.2. Sosiaaliset merkitykset

Tatuoinnit ovat useimmiten näkyvillä ollessaan melko huomiota herättävän näköisiä ja jotain, mikä nousee esiin tasaisesta ihosta. Kysyin haastateltaviltani siitä, ovatko he saaneet osakseen paljon huomiota tatuointiensa johdosta. Pääsääntöisesti tatuointeihin kohdistuva huomio on ollut positiivista tai kiinnostunutta. Kaikki haastateltavat kertoivat saaneensa kehuja tatuointikuvistaan ja monet raportoivat myös ihmisten kiinnostuksesta tietää tatuointien taustoja ja merkityksiä. Katjan mielestä tatuoinnit toimivat hyvinä keskustelun avaajina: ne ovat näkyviä ja sisällöltään erilaisia, joten niiden pohjalta on helppo keksiä kysyttävää tai puhuttavaa.

Olin erityisen kiinnostunut siitä, liittyykö tatuointeihin tietoista huomiohakuisuutta tai toivetta esilläolosta. Kaikki naiset korostivat sitä, että tatuoinnit on otettu itseä varten ja siksi huomatuksi tuleminen ei ole tärkeää. Samalla he myös kertoivat, että tatuoinnin ottamisen kannalta paikan valinta oli tärkeää, jotta kuvat saisi tavallisella vaatetuksella peitettyä. Katjan tatuoinnit ovat ”tavallaan itelle” tehtyjä, Sonjan peikko on ”mulle’ otettu” ja Sannan tatuoinnit ovat ”yksityisasiota”, jotka eivät muille kuulu, ”välttämättä”. Miehistä Eero ei kaipaa erityisesti huomiota, mutta on tatuointia ottaessaan miettinyt sitä, että kuvan tulee näkyä myös muille. Hän on

kuitenkin sijoittanut tatuointinsa siten, että saa sen tarvittaessa peitettyä. Joonan ei ilmaissut erityistä kiinnostusta tatuointiensa esittelyyn, mutta kokee kuitenkin, ettei hänellä ole velvollisuutta niitä peitelläkään. Matias kertoi pitävänsä erityisesti siitä, että naiset huomaavat hänen kolmatta nänniä esittävän tatuointinsa, mutta sen sijaan hänen toisella tatuointikuvallaan ei ole niin väliä.

No ei, ei nyt sinänsä se oo se pääpointti ollu silloin kun on ottanu kuvia, et ne on tavallaan ittelle. Ja sinänsä ottaen nää on suhteellisen helpot peittää. Että tarvittee vaan pitkähihanen paita. Et sinänsä, et ei oo mitään kasvoissa tai käsissä tai missään tällasissa. (Katja 07.10.2010)

4.2.1. Tatuoinneista saatu palaute

Vaikka tatuoinnit on otettua itseä varten oli osalla haastateltavista kuitenkin toive siitä, että joku antaisi palautetta tai haluaisi keskustella kuvista.

Tavallaan toivon, että jotkut huomaa sen, ja ehkä jutteleekin siitä ja sen merkityksestä. Toisaalta se on 'mulle' otettu, joten ei varsinaisesti tartte sitä näytellä. Mutta paikan valintaan kyllä vaikutti se, että voin halutessani niin piilottaa kuin näyttääkin peikon.
Kivahan se on saada huomiota
Ja mukavaa on kun joku sanoo sitä hienoksi (Sonja 22.03.2011)

Sanna pitää tatuoinneista saamastaan positiivisesta palautteesta, vaikka ei erityisemmin halua tatuointeihinsa kiinnitettävän huomiota. Hän kertoo kiusaantuvansa, jos kokee ihmisten kiinnittävän liiaksi huomiota hänen tatuointeihinsa. Myös Eero pitää häiritsevänä sitä, jos hänen tatuointiaan jäädään tuijottamaan. Toisten ihmisten tatuoinneista Sanna sen sijaan innostuu kovastikin ja haluaa tietää kuvista ja niiden taustoista. Joonakaan ei erityisesti perusta omien tatuointiensa kommentoinnista, mutta on kiinnostunut itse muiden kuvista. Joonan tiesi minun keskeneräisestä tatuointiprojektistani ja muistuttelikin monta kertaa sen loppuunsaattamisesta. Molemmat Sanna ja Joonan kertovat saavansa eniten palautetta tatuoinneistaan baareissa. Joonan on toiminut ovimiehenä ja humalaiset ihmiset ovat tulleet hämmästelemään hänen tatuointejaan. Pääsääntöisesti palaute on kuitenkin ollut positiivista.

Eerolle ja Katjalle negatiivisena palautteena näyttäytyy se, että heitä yritetään ymmärtää tatuointiensa kautta tai tatuointikuvien aihe tulkitaan väärin. Eeron mielestä on mukavaa, jos tatuointi huomataan, mutta tuntuu ärsyttävältä tai kiusalliselta, jos häntä yritetään tulkita tatuoinnin avulla:

Hanna sanoo

Niin joo. Tuntuuko se välillä sitten kiusalliselta kun joku huomauttaa siitä kuvasta?

Eero sanoo

Kyllä... Ainakin jos yritetään ymmärtää mua sen kautta. Tai saada mut istumaan johonkin profiiliin. Tätä en halua. (Eero 26.10.2010)

Katja ei pidä siitä, että tiettyjen uskontojen harjoittajat arvostelevat hänen uskontoteemaista tatuointiaan ja tuomitsevat hänet kyseisen kuvan vuoksi. Myös tatuointien selittäminen toistuvasti saman illan aikana tuntuu hänestä ärsyttävältä. Myös yleinen tatuointien kauhistelu ja tatuointiaiheiden moittiminen ovat hänen mielestään typerä asioita.

- - Ja sitten on niitä ketkä ei välttämättä ymmärrä sitä, että se on oma iho. Ottaa omaan ihoon mitä itte tahtoo ja sitten tulee siitä sanomaan, että... Et miten sä oot koskaan voinu ottaa tollasta, et toihan on ihan kamala idea ja kaikkee tällasta. Jokainen ihminen on varmaan sen, niin kun jokainen tatuoitu ihminen on sen joutunu vähintään varmaan kerran kuulemaan. Tai ellei ole, niin varmaan tulee joskus kuulemaan. (Katja 07.10.2010)

Jan Löfström tarkastelee artikkelissaan *Musta nahkatakki* vaatekappaleisiin liittyviä tietoisia tai tiedostamattomia viestejä sekä sitä, miten ulkopuoliset ihmiset tarkastelevat toisten vaatetusta. Löfströmin mukaan vaatteilla viestiminen ja toisten pukeutumisen tulkinta ovat usein huomaamattomia ja automaattisia tapoja. Muiden ihmisten pukeutumisessa nähdään paljon viestejä heidän yhteiskunnallisesta asemastaan ja persoonallisista ominaisuuksistaan. Kulttuurisen kommunikaation ongelmana on se, että tämänkaltaiset viestit ovat harvoin tulkittavissa yksiselitteisesti ja siksi ulkopuoliset katsojat tekevät herkästi tulkintoja, joita tietyn vaatekappaleen käyttäjä ei itse pidä oikeana. (Löfström, 2000: 216.) Eero ja Katja ovat tatuointiensa kanssa joutuneet kohtaamaan Löfströmin kuvaileman ilmiön. Heidän tatuointinsa

ovat kuin asusteita, jotka ovat ainakin ajoittain muiden ihmisten katseiden alla. Nämä katseet ovat heidän kertomansa mukaan johtaneet kuvaillun kaltaisiin väärinymmärryksiin. Erilaiset tulkinnat toisten ulkoasusta syntyvät monelta varmaan melko automaattisesti ja huomaamattomasti. Tatuoinnit ovat monesti huomiotaherättävämpiä kuin ihmisten asuvalinnat ja siksi juuri niihin kohdistuu herkemmin erilaisia tulkintoja.

Tavallisinta kielteinen palaute haastateltavien tatuoinneista on ollut heidän perheidensä taholta tullut. Lähes jokainen mainitsi lähisukulaisten reaktioista haastattelussa. Joonan kertoi äitinsä vuosien saatossa tottuneen tatuointeihin, vaikka tämä kuitenkin edelleen kauhistelee niitä. Ensimmäistä tatuointiaan hän oli suunnitellut pitkään, mutta uskaltanut toteuttaa suunnitelmansa vasta muutettuaan lapsuudenkodistaan omaan asuntoon. Sanna otti ensimmäisien tatuointinsa 16-vuotiaana, ”salaa äidiltä”. Negatiivinen palaute tatuoinneista on tullut lähinnä äidiltä, mutta Sanna pitää tätä reaktiota luonnollisena.

Ainoastaan. Äidiltä se että, mutta siis mä ymmärrän sen äidin lähtökohdan siinä mielessä, et se, siitä tuntuu varmasti tosi oudolta, että hänen lapsensa, jonka se on tottunu näkemään. Mut tietyn näkösenä ja se on mut vauvasta asti kasvattanu ja sillälailla tuntee mun kehon. Niin sit se, et mä omin päin meen muuttamaan sitä kehoa, niin se varmasti tuntuu oudolta. (Sanna 07.10.2010)

Sannan äiti on tatuointivastaisuudestaan huolimatta ottanut itselleen tatuoinnin ja konsultoinut Sannaa siitä, millainen kuva hänen kannattaisi ottaa ja kenellä se kannattaisi teettää. Sonja on saanut tatuoinnistaan negatiivista palautetta vain isäpuoleltaan, joka totesi kuvan nähtyään lyhyesti: ”Omapa on ihosi.” Katja olettaa isoäitinsä reaktion tatuointeihin olevan myös negatiivinen, sillä hän mainitsee vierailut tämän luona ainoaksi tilanteeksi, jossa tatuoinnit on välttämätöntä peittää, ”paitsi silloin kun mummo on saanu sydämentahdistimen”. Eeron tatuoinnista ”suku ja perhe ei hirveästi diggaillut, mutta kyllä ne ymmärsi hyvin ettei se oikeasaan ole heidän mieltymyksistään kiinni ja heidän asiansa”. Seurustelukumppanit eivät olleet puuttuneet tatuointeihin tai ainakaan kommentoineet niitä negatiiviseen sävyyn. Joonan tulevia tatuointisuunnitelmia perhe ei kuulemma rajoita ja Sannan

tatuoimaton seurustelukumppani on vain tyytynyt varmistelemaan, ettei seuraavasta kuvasta tule kauhean suuri.

Sakari ei ole kokenut saavansa erityisemmin huomiota tatuointinsa johdosta. Joku kysyy silloin tällöin mitä tatuoinnit tarkoittavat, mutta erityistä positiivista tai negatiivista palautetta Sakari ei raportoinut. Eero oli saanut virheellisiin oletuksiin tai tietoihin perustuvaa kauhistelevaa palautetta työterveyshoitajalta verenpaineen mittauksen yhteydessä. Hoitaja oli kertonut Eerolle, että tatuoinni alla olevat kudokset ovat kaikki värjäytyneet tatuoinnin ottamisen seurauksena. Yleisiä terveydenhuollon saralla esiin tulevia ennakkokäsityksiä tai oletuksia on muun muassa se, että tatuointivärit sisältävät metallia ja ovat siksi vaarallisia magneettikuvausta suoritettaessa. Moni nainen taas on törmännyt käsitykseen siitä, että selässä oleva kookas tatuointi estää automaattisesti epiduraalipuudutuksen synnytyksen yhteydessä.

4.2.2. Tatuoinnit piilossa ja esillä

Kaikkia haastateltavia yhdisti ajatus siitä, että tatuoinnit tulee pystyä peittämään tarvittaessa tavallisella vaateuksella. Runsaasti tatuoidut Joonas ja Katja kertovat voivansa peittää kaikki kuvansa vetämällä pitkähihaisen paidan päälle. Eeron ainoan tatuoinnin peittäminen vaatii myös pitkähihaisen paidan. Myös Sanna, Sakari, Sonja ja Matias saavat tatuointinsa piiloon tavallisen t-paidan alle. Sanna ei halua tatuointinsa olevan jatkuvasti esillä ja siksi hän ei ole ottanut kuvia käsivarsiinsa, ”ainakaan toistaiseksi”. Sonjalle oli tatuoinnin paikkaa valitessa tärkeää se, että hän saa halutessaan tatuoinnin joko esille tai piiloon. Myös Joonas on päättänyt, ettei halua ottaa tatuointeja sellaisiin paikkoihin, ettei niitä voisi vaateuksella peittää. Hän sanoi, ettei koe olevansa velvollinen peittämään tatuointejaan missään tilanteessa, mutta kertoi kuitenkin tekevänsä niin muun muassa kulkiessaan tulin läpi matkoillaan: ”Tullissa meen yleensä pitkähihaisen paidan lä, kanssa läpi. Mut se nyt on sen takia, et mä en halua jäädä ihmettelemään siihen tulin kanssa”.

Kukaan haastatelluista ei häpeillyt tatuointejaan ja syy peittämistarpeeseen ei ollut itse tatuointikuvista johtuva. Ainoastaan Sanna harmitteli pieleen mennyttä lonkkaan sijoittuvaa tatuointiaan ja kertoi, ettei halua kenenkään näkevän sitä juuri tämän epäonnistuneisuuden vuoksi. Syyt ovat pikemminkin sosiaalisiin tilanteisiin ja niiden oletettuun sopivuuteen tai sopimattomuuteen liittyviä. Eerolla, Sonjalla ja Sannalla työnkuva vaikuttaa paljon siihen miten he pukeutuvat. Sanna on työskennellyt paljon asiakaspalvelutöissä ja hän ei siksi ole halunnut tatuointejaan näkyville paikoille. Hän on pyrkinyt lukemaan tilanteita siten, että konservatiivisiksi ajattelemisissaan tilanteissa tai vanhempien, konservatiivisempien ihmisten seurassa hän on peittänyt tatuointinsa välttääkseen kiusallisia tai paheksuvia tilanteita. Työnsä museossa hän on kokenut tällaiseksi konservatiiviseksi tilanteeksi, jossa tatuoinnit on paras pitää piilossa. Sanna kertoo kuitenkin joskus kesäsisin pukeutuneensa niin, että nilkka- tai selkätatuointi on ollut näkyvillä ja tällöin työkaverit ovat olleet kiinnostuneita tai kehuneet kuvia: ”No töissä, jos on ollu tyyliin kesä tai tämmöstä niin sitten nilkkatatskat näkyy. Niin sitten niistä on, niin kun työkaverit on sanonut, et hei, et noi on hienot. Et mitä noi tarkoittaa.” Sonja toimii peruskoulun opettajan sijaisena ja hän kokee työyhteisön vaikuttavan siihen, millä tavalla tatuointia voi pitää esillä.

Lähinnä ajattelin, että ihan kaikissa tilanteissa ei ole "sopivaa" mennä tatuointien kanssa. Esimerkiksi opettajana en niinkään halua "näytellä" peikkoa ympäriinsä. Ei minulla ole tarvetta sitä oppilailta piilottaa siksi, että tatuoinnit olisivat jotenkin pahasta, en vaan koe, että sillä on merkitystä mun opettajuuden tai opettamisen kannalta, ei lasten tarte nähdä sitä. Joskus oppilas on kysynyt, että onko mulla tatuointeja, niin sitten olen kertonut peikosta. Sitten ihan yleisesti ajattelin, että on kiva saada se piiloon/näkyviin ihan arjessakin, milloin mitenkään. Mutta kyllä varmaan toi ammatti vaikuttaa (tai koulutus, kun en oo vakiopettaja) (Sonja 22.03.2011)

Eero työskentelee terveydenhuollon alalla luottamusmiehenä ja hän kokee, etteivät tatuoinnit ole hänen työympäristössään ja työtehtävissään luonnollisesti hyväksyty asia. Luottamusmiestehtävässä hän on suuren ihmisjoukon edustaja ja hänen mukaansa tällaiselle ”ryhmän keulukuvalle” tunnutaan asettavan tiettyjä vaatimuksia. Hänen mukaansa terveysalalla myös muille toimijoille asetetaan rajoitteita mahdollisten tatuointien suhteen: ”Se voi olla myös että hoitoalalla vähän vierastetaan tuollaisia

tatuointeja [iso, musta tribaalikuvio]. Tai ainakin niiden pitäisi olla jollakin tapaa hoitajan kuvan mukaisia... ei kovin ilkeän' näköisiä". Eero kertoo, että vielä joitakin vuosia sitten hoitajien ulkonäköön liittyen oli olemassa hyvinkin sitova ohjeisto ja vaikka nykyään tätä samanlaista ohjeistusta ei ole, vaikuttaa se edelleen "siihen kuvaan mikä ihmisille on luotu hoitajista".

Lönnqvist kirjoittaa siitä, kuinka myös tietynlaiset vaatekappaleet liitetään tiettyyn ammattikuntaan: lääkäriillä ja papilla on molemmilla omanlainen työasunsa, joka viestittää ihmisille heidän asemaansa. Lönnqvistin mukaan vaatteet toimivatkin statussymboleina ja osana arkista "roolileikkiä", jossa eri yksilöt enemmän tai vähemmän tietoisesti esittävät erilaisia rooleja ympäristölleen. Ihmisillä on oletus siitä, millä tavalla tietyn roolin "esittäjän" tulee pukeutua; työpaikalla pukeudutaan työasuun ja samalla vedetään päälle tämän tietyn työntekijän rooli. Tästä esimerkkinä Lönnqvist tarjoaa vaikkapa kaupan kassan tai sairaanhoitajan roolia. (Lönnqvist, 1978: 21 – 22.) Näkyvät tatuoinnit eivät siis Eeron mielestä ole hyväksytyt osa sairaanhoitaja asua eivätkä siten vahvista sairaanhoitajan roolia eli sitä käsitystä mikä ihmisillä on sairaanhoitajista. Niin kuin Eero kertookin, on tätä käsitystä pyritty vahvistamaan myös alan sisäisten määräysten ja ohjeistusten avulla. Näkyviin tatuointeihin "pukeutuminen" ei siis ole yleisesti hyväksyttyä tai ainakin se on paheksuttua.

Eero kertoi myös joskus tietoisesti tekevänsä "kulttuurinmuutostyötä" tatuointeihin liittyvien asenteiden suhteen. Hänen työyhteisönsä ei ole hänen sanojensa mukaan avoin tatuointien suhteen, mutta hänen vanhemmilla kollegoillaan on kuitenkin myös pienempiä tatuointikuvia. Eeron mukaan hänen näkyvillä oleva tribaalikuvansa houkuttelee joskus työkavereita puhumaan omista tatuoinneistaan ja esittelemään niitä hänelle.

- - Sitten taas vanhemmat kollegat töissä on ottanut sellaisia pieniä ja eivät niitä yleensä näytä, vaan ne ovat sellaisissa paikoissa tietoisesti että ne saa helposti peitettyä. Taitaa olla heille vaikea asia. - - - Kumminkin usein innostuvat niistä puhumaan ja kertomaan, jos näkevät että mulla on tatuointi. Ja myönnetään että joskus vapaammissa tilaisuuksissa sitä esillä pidänkin, kun haluan tehdä sellaista osittain tietoista kulttuurinmuutostyötä (Eero 22.03.2011)

Lönnqvistin mukaan ”pukeutumalla omaperäisesti tai yllättävästi yksilö voi rikkoa hänelle asetettuja rooli-odotuksia” (Lönnqvist 1978: 21-22). Eero siis pyrkii ajoittain tietoisesti murtautumaan ulos sairaanhoitajan roolista, sillä hän haluaa vaikuttaa yleiseen asenneilmapiiriin.

Myös luokanopettajaopiskelija Sonja kuvailee entisen työyhteisönsä, ruotsalaisen koulun tiukkoja pukeutumissääntöjä, mutta ei ”ole koskaan kuullut, että olisi jotain sääntöjä, jotka kieltäisi tatuoinnit”. Hänen työkavereillaan on ollut kuitenkin näkyviäkin tatuointeja eikä niistä erikseen kenellekään huomautettu. Sairaanhoitajilta ja opettajilta – molemmat melko perinteisiä ammattikuntia – edellytetään tiettyä ulkoasua ja heihin liittyy paljon odotuksia. Sairaanhoitajat edustavat terveyttä ja opettajat sivistystä ja heidän oletetaan toimivan esimerkillisesti. Vastaavia ammatteja ovat poliisi ja sotilas.

Eero rinnastaakin sairaalamaailman hierarkian armeijaan, jossa ihmisiltä edellytetään myös tiettyntyyppistä ulkonäköä ja suvaitaan sen suhteen huonosti poikkeuksia. Hän kokemuksensa mukaan myös armeijassa tatuoinnit olivat negatiivista huomiota herättäviä.

Hauskaa oikeastaan, että muistan armeija ajoilta, miten siellä joutui ryhmäjohtajana katsoamaan luutnantin käskystä yhden kaverin perään tarkemmin, kun sillä oli tatuointeja. Luutnantin mukaan niitä oli vain merimiehillä ja linnakundeilla. Ja tämä oli vuonna 1997. (Eero 22.03.2011)

Kamppailulajiharrastajien internet-keskustelupalstalla Potku.net nimimerkki Timppa000 tuo esiin samankaltaista ajattelua:

Niin ja mä en tunne juurikaan läheisesti henkilöitä joilla ainakaan tietäisin olevan tatskoja. Kellään läheisellä kaverilla, sukulaisella, yhdelläkään työkaverilla tms. en tiedä olevan. Treeneissä tietenkin joillakin näkee, ja kerran seurustelin vähän aikaa naisen kanssa jolla oli myös isoja tatskoja, ties mistä vankilasta sekini oli karannut. (Timppa000, 05.04.2011)

Vaikka tatuoinnit eivät enää automaattisesti leimaa kantajaansa rikolliseksi tai muutoin epäilyttäväksi henkilöksi, on tietynlaista asenteellisuutta silti havaittavissa

aika ajoin. Kesällä 2010 Helsingin Pride-kulkueeseen iskettiin kyynelkaasun voimin (HS 03.07.2010). Asian käsittely alkoi 2011 ja tällöin Helsingin Sanomat viittasi uutisessa tapauksesta syytettyihin miehiin heidän tatuoinneillaan: osallisia olivat ”hate-sydämellä tatuoitu espoolaismies”, ”pääkalloilla ja Torin vasaralla tatuoitu mies” sekä ”hämähäkinseiteillä tatuoitu mikkeliäismies” (HS 03.05.2011). Tatuoinnit toimivat tässä tapauksessa negatiivisena merkitsijänä. Ne katsotaan niin olennaiseksi osaksi miehiä, että heidät tunnistetaan koodaamalla tatuointikuvien sisältö.

Tietyissä ihmisryhmissä tatuoinnit katsotaan positiivisesti tunnusomaiseksi piirteeksi. Eero harrastaa vapaaottelua ja hänen mielestään tatuoinnit ovat osa lajia tai sen harrastajaryhmää. Tatuoinnit ovat hänen kokemuksensa mukaan vapaaottelun harrastajien parissa jopa tavanomaisia: ”- - kansainvälisesti taitaa jokainen vapaaottelija noissa isommissa kinkereissä olla tatuoitu.” Rush huomioi omassa tutkimuksessaan monien ihmisten ottavan tatuointeja paitsi siksi, että ne ovat merkki individualismista myös siksi, että ne samaan aikaan voivat toimia merkinä johonkin ryhmään kuulumisesta ja hyväksytyksi tulemisesta (Rush, 2005: 227). Harrastuspiireissä Eero onkin saanut paljon innostunutta ja positiivista palautetta. Tatuointia on ihailtu ja se on herättänyt harrastuskaverit kertomaan omista tatuoinneistaan. Toisaalta Eero on kiinnittänyt huomiota myös siihen, että mediassa tatuointeja näkyy yleisestikin enemmän kuin aiemmin.

Hanna sanoo

Aivan joo, kyllähän niitä paljon kamppailu-urheilijoilla noita tatuointeja näkyy.

Eero sanoo

Mutta näkyy toki muutenkin. Mediassa myös vahvasti... etenkin nuoremmilla juontajilla tuntuu olevan usein tatuointeja esillä. Ja sanotaan vaikka BigBrother-ohjelmassa suurimmalla osalla kilpailijoista, vaikka en sitä edes mitenkään erityisesti seurannut, niin panin merkille.

Urheilijoilla, mediassa, nuorilla yleensä...

(Eero 22.03.2011)

Kollegoidensa kanssa Eero on keskustellut tatuointien yleisyydestä ja he ovat todenneet, että ollessaan lopulta itse eläkeikäisiä, suurimmalla osalla heidän

ikäryhmästään tulee olemaan tatuointeja ”ja silloin se ei ole ikään kuin mikään juttu”. Tatuoinnit eivät siis ole ainoastaan nuorten tai nuorten aikuisten harrastus. Omien arkihavaintojeni pohjalta olen huomannut eri työyhteisöissä työskennellessäni tatuointien löytäneen tiensä hyvin eri ikäisten ihmisten iholle. Yli 60-vuotiaalla entisellä työkaverillani oli kaksi tatuointia, joista toisen parantelua ja korjaamista hän suunnitteli. Eräs toinen työtoverini oli ottanut ensimmäisen tatuointinsa 35-vuotiaana häälahjaksi, kun taas toinen samassa työpaikassa työskennellyt tyttö oli jo 19-vuotiaana neljän näyttävän tatuointikuvan haltija. Myös tatuoiija Mikko tunnistaa tatuointialaan ja asiakaskuntaan liittyvät muutokset:

Kyllä mulla sellain kymmenen vuotta suunnilleen oon alaa seurannu ni. No se on tietenkin, että liikkeitten määrä on lisääntyny hirveesti, mut kyl sitten samalla ni, sitten asenteet ta-tatuointei kohtaan mun mielest on muutunu aika paljon, että kyl tännekin välillä isovanhemmat on tonu lapsenlapsiaan ottaa lävistyksiä ja niin ees päin. Ja, ja ja, silleen ettei kaikki mummot ja vaarit nykyään enää pidä rikollisena jos sul on tatuointeja, että. Kyl, kylhän ne asenteet muuttuu ja sitten ehkä siit on tullu vähä sellast trendikkäämpää, että otetaan niit trenditatuointeja myöskin. (Mikko 03.04.2007)

Eero pohti esittämäni kysymystä siitä miten hän on ajatellut reagoivansa siihen , että hänen tatuointinsa iän mukana muuttuvat. Tämä kysymys tulee varmasti vastaan kaikille tatuoiduille jossain vaiheessa, ja Eerokin oli sen kuullut jo ennen kuin sen hänelle esitin. Hän esitti ajatuksen siitä, että tatuoinnit ja vanheneminen yhdistetään tällaisen kysymyksen avulla siksi, että molempia kohtaan tunnetaan pelkoa, jopa inhoa. Korhonen kirjoittaakin kauneuden katoavaisuudesta vanhenemisen myötä. Hänen mukaansa nuoruus on kukoistuksen ja kauneuden aikaa eikä vanhuus voi koskaan voittaa nuoruutta kauneudessa. Vanhuus tuo mukanaan pelättyjä vanhuuden merkkejä kuten ryppyjä. (Korhonen 2005: 75; 79 – 80.) Vanhuuteen suhtaudutaan rapistumisena ja kauneuden katoavaisuutena samoin tatuoinnit voidaan nähdä kauniin ihon pilaamisena. Ehkäpä Eeron ajatuksessa vanhuudesta ja tatuoinneista pelottavana kokonaisuutena on jotain perää. Toisaalta haastateltavistani Sonja ja Katja odottivat jopa innolla sitä, että heidän tatuointinsa alkavat rypistyä iän karttuessa ja kehon muuttuessa. Sonjan peikko on hänen omakuvansa ja hän toivookin, että sen kasvojen iho rypistyy samaa tahtia kuin hänellä itsellään.

4.2.3. Tyytyväisyys omaan kehoon ja esillä oleminen yleensä

Sannan ja Eeron kanssa keskustelimme myös heidän tyytyväisyydestään omaan vartaloonsa ylipäätään. Sanna kommentoi olevansa niin ”ouon näkönen”, että ihmiset huomaavat hänet helposti. Häne kertoo myös tullessa koulukiusatukseksi ulkonäkönsä vuoksi ja tämän vuoksi hän on kokenut vaivaannuttavana sen, että ihmiset kiinnittävät huomiota hänen ulkonäkönsä. Sittemmin hän on muuttunut itsevarmemmaksi eikä pidä kaikkia huomionosoituksia enää negatiivisina asioina. Eero kertoi myös olleensa nuorempana tyytymättömämpi omaan vartaloonsa. Toisaalta hän edelleen kokee, että kehossa olisi paranneltavaa, mutta tämä ei vaivaa häntä samalla tavoin kuin nuorempana. Tärkeimpänä hän pitää sitä, että omat lapset hyväksyvät hänet sellaisenaan.

Tatuointien paikat Sanna on valinnut pitäen silmällä sitä, miten keho käyttäytyy vanhetessa tai mahdollisen raskauden myötä. Hän toivoo, etteivät kuvat venähtäisi pahasti vanhenemisen tuomien muutosten myötä. Toisaalta taas Katja ja Sonja olivat innoissaan siitä ajatuksesta, että heidän tatuointinsa elää heidän mukanaan. Katjan mielestä on suorastaan tärkeää, että hänen norsutatuointinsa alkaa saada kurttuja, norsun ihoa. Eero ei pitänyt omalla kohdallaan merkittävänä seikkana sitä, että tatuointi muuttuu ajan myötä. Sen sijaan hän pohti sitä, kuinka ihmiset eivät ylipäänsä halua ajatella ”miten ne tatuoinnit elävät kehon mukana sen ikääntyessä”. Hän näkee tatuoinnit eräänlaisena hetkessä elämisen ilmiönä, jonka seurauksia ei haluta ajatella liian pitkälle.

Sannalle tatuoinnit ovat jotain henkilökohtaista, jotain mitä hän ei halua muiden välttämättä näkevän. Hän on kuitenkin ”ihan täysin provokatiivisesti hakenut myös huomiota omalla ulkonäöllä”. Tatuoinnit eivät tähän huomiohakuisuuteen liity eli pukeutuminen ja meikkaaminen lienevät Sannan välineitä näyttäytymiseen. Vaikka hän erottelee tatuoinnit vahvasti muusta ulkonäöllä leikkittelystä, pitää hän niitä kuitenkin ”kauheen paljon” ulkonäköön liittyvinä asioina. Eero kokee tatuoinnin esillä pitämisen työpaikalla provokatiivisena, ja siksi hän pitääkin parhaana

vaihtoehtona pitkähihaiseen paitaan pukeutumista tatuoinnin peittämiseksi. Hän ei viihdy erityisesti huomion keskipisteenä vaikka onkin työnsä puolesta paljon esillä. Hän ei halua tuoda itseään esiin, mutta toisaalta kertoo kuitenkin olevansa valmis siihen, jos kokee jonkin asian riittävän tärkeäksi ja itselleen läheiseksi. Tatuointien suhteen hän haluaa vaikuttaa yleiseen asenneilmapiiriin ja niinpä hän joskus tarkoituksella pitääkin tatuointiaan näkyvillä, vaikka tiedostaa siitä mahdollisesti seuraavat negatiivisetkin kommentit.

Koska Eeron kirjoitti moneen otteeseen siitä, kuinka tatuoinnin tulee sopia osaksi kehoa ja sopia ihmisen habitukseen, kysyin häneltä onko hän tyytyväinen ulkonäkönsä ylipäätään. Hän kertoi nuorempana olleensa tyytymätön vartalonsa ja vaikka hän yhä toivoo joidenkin asioiden kehossa ”olevan toisin” ei hän koe enää ahdistusta ulkonäöstään. Eerolle ulkonäköön panostaminen on kausiluontoinen asia eli toisinaan hän miettii sitä enemmän ja panostaa niihin asioihin, joita haluaa muuttaa. Tatuointi on ottamisajankohtanaan ollut hänelle paitsi muisto myös panostus omaan ulkonäköön. Hänen toivoo, että tatuointeja olisi ”melkolailta enemmänkin”, mutta muut asiat elämässä ovat priorisoituneet ulkonäköseikkojen ohi. ”- - välillä harmittelee, kun työ on ikään kuin vaiheessa ja pitäisi saada niitä lisää.” Sannan ”ouon näköisyys” ja siitä seurannut epävarmuus ovat muuttuneet itsevarmuudeksi. Nykyään hän kertoo osaavansa suhtautua osakseen saamaansa huomioon ja katseisiin. Liittyivät ne sitten tatuointeihin tai eivät.

4.3. Tatuoinnit yleensä

Haastateltavieni asennoituminen tatuointeja kohtaan on luonnollisestikin myönteinen ja useimmat heistä ovat kiinnostuneita tatuoinneista yleisenä ilmiönä. Matias oli ainoa, joka haastattelussa kertoi, ettei kiinnitä laisinkaan huomiota muiden ihmisten tatuointeihin. Kaikki muut sen sijaan olivat kiinnostuneita muiden ihmisten tatuoinneista. Mikko ja Katja huomioivat tatuointeja jo ammattinsa puolesta; muiden tatuoinnit kiinnostavat paitsi kuvina, myös muiden tatuojien työnäytteinä. Sakari ei muuten ollut erityisen kiinnostunut tatuoinneista, mutta kertoi oman piirrustusharrastuksensa vuoksi pitävänsä tatuointikuvien katselemisesta. Sonja on myös oman tatuointinsa otettuaan alkanut katsoa ”kivan kuvan' lisäksi tatuoinnin jälkeä eli miten hyvin on teknisesti onnistunut”. Sanna on hyvin innostunut tatuoinneista ja kyseleekin paljon itse kuvasta ja sen tekoprosessista tatuointien omistajilta. Hienot ja huonot kuvat vetävät yhtäläillä huomiota puoleensa ja niitä ihastellaan ja kauhistellaan.

4.3.1. Hyvät, pahat ja rumat

Hyvin tehdyt kuvat miellyttävät kaikkien silmää, mutta monet nostivat esiin myös sen, että tatuoinnin pitää sopia tai istua kantajalleen. Hyvinkään tehty tatuointi ei siis välttämättä ole hieno tai kaunis ellei sen omistajansa kanssa muodostama kokonaisuus ole sopiva. Se mikä tekee sopivan kokonaisuuden jäi tulkinnan varaiseksi, kyse on siitä kuinka kukakin katsoo ja näkee asioita. Huonon tatuointikuvan tunnusmerkki kaikille on huono tekojälki tai ruma kuva. Katjan mielestä myös väärään paikkaan sijoitettu kuva voi olla epäonnistunut. Eeron henkilökohtainen mieltymys kohdistuu suuriin ja näyttäviin tatuointeihin, pienistä kuvista hän ei pidä. Hänenkin mielestään tatuoinnit, joita hän ei itselleen haluaisi, voivat kuitenkin olla hienoja sellaisella ihmisellä, jolla ne sopivat osaksi ”kokonaisuutta”.

Anu Korhosen mukaan kauneuden ehdottomimpia ominaisuuksia on ollut symmetria ja ruumiinosien tasapainoisuus. Kaikenlainen outo ja erikoinen on epäviehättävää ja ”kaikki vähänkään kummallinen nähtiin aina myös epämuodostuneena, kaikki vieras ruman.” Korhosen tarkastelemalla aikakaudella (1500 – 1600 -luvut) tämä symmetrian vaatimus ja kokonaisuuden tasapainoisuus on kohdistunut kehon osiin ja niiden olomuotoon on pyritty myös tuolloin vaikuttamaan ruokavalion tai liikuntaohjelmien keinoin. (Korhonen, 2005: 72.) Tatuoinnit olisivat tuohon aikaan olleet mitä luultavammin kaiken sen ruman, oudon ja vieraan joukossa. Nyt haastateltavani kuitenkin pitävät tatuointeja luontevasti osana kunkin kantajansa kehon kokonaisuutta ja tatuoinnit voivat siten joko istua tähän kokonaisuuteen tai pilata sen. Samalla tatuoinnit ovat myös keino muokata omaa ulkomuotoa haluttuun suuntaan siinä missä liikuntaohjelma oli 1500 – 1600 -luvuilla.

Sannan mielestä osa tatuointien kiinnostavuutta on se, että niitä voi olla myös ihmisillä, joista sitä ei päältä päin uskoisi. ”- - Musta on hirveen jännää nähä se, että semmosilla ihmisillä, joita sä et esimerkiksi vois kuvitella, että niillä on tatuointeja ja sit niillä on joku semmonen lohikäärme. Koko selän peittävä ja sit on silleen vou.” Tietynlaisilla ihmisillä siis ei odoteta olevan tatuointeja, mutta toisaalta taas tietyillä ihmisillä niitä jopa odotetaan olevan. Keskustellessani tatuoinneista olen törmännyt muutamankin kerran hämmästelyyn siitä, kuinka eräällä tunnetulla tatuointiartistilla ei ole lainkaan tatuointeja omalla ihollaan.

Eeron mielestä tatuointien avulla voi muokata omaa ulkomuotoaan enemmän haluaamansa suuntaan. Tatuoinnit toimivat siis välineenä halutunlaisen ulkonäön saavuttamiseksi. ”Siis... mun mielestä on aika jees, voiko sanoa kaunistaa... ei jotenkin tuo sana kaunis kuulosta sopivalta... mutta ehkä muokata kehon ulkoasua tatuoinneilla...” Hänen mielestään itse tatuointikuvan ohella myös tatuoinninottoprosessi voi olla ihmisille tapa ilmaista itseään tai välittää viesti ulkomaailmalle. Sannalle tatuoinnit ovat ”kaunis tapa ilmaista identiteettiä”. ”Niin se on aika hauskaa, koska se kertoo niistä ihmisistä niin paljon. - - Et minkälaisia kuvia ne valitsee itseensä.” Myös Eero on sitä mieltä, että tatuoinnit kertovat aina jotain

kantajastaan. Tarkan viestin määrittelyä varten on hänen mukaansa tunnettava kyseistä ihmistä vähän, mutta jonkilaisia viestejä kuviin sisältyy. Sanna on valinnut omat tatuointikuvansa omien kiinnostusten ja mieltymysten mukaan ja katsookin samoja asioita voitavan lukea myös muiden ihmisten tatuoinneista.

4.3.2. ”Enpä mä kyllä kotianikaan korista millä tahansa...”

Sonjan tatuoinnin suunnittelija on itse tatuoitu ja hän on myös piirtänyt tatuointiaiheita monille tutuilleen. Hän seuraa tatuointi-ilmiötä tarkasti ja hänen mielestään tatuointien ottaminen ainoastaan niiden visuaalisuuden vuoksi on hulluutta kun taas Sonja ja Katja kuvailivat haastatteluissaan molemmat tatuointeja koristeina. Sonjan mielestä tatuointi voi olla kaunis tai ruma siinä missä jokin ”taideteos, vaate tai kampauskkin”. Tatuoinnin ei siis tarvitse olla pelkästään merkityksellinen tai näyttäytyä symbolina, vaan se voi olla myös puhtaasti osa ulkonäköä. Katja totesikin: ”Tatuointi on vähän samanlainen kun esimerkiksi joku, sä menisit ostamaan korukaupasta jokun helkutin kalliin kaulakorun ja laitat sen kaulaan. Se on, noo, siinä tapauksessa se on eri et kaulakorun sä saat pois otettua. Mut niin kun et sekin on ns. koriste, et ei se niin kun.” Kuten jo aiemmin kirjoitin, Eero halusi omien tatuointiensa olevan ennen kaikkea hyvin kokonaisuuteen istuvia ja näyttäviä. Hän rinnastaa tatuoinnit sisustusesineisiin. Keskustellessamme hänen tulevista tatuoinneistaan hän pohti aiheiden sopivuutta omalle iholleen ja totesi sitten: ”- - Enpä mä kyllä kotianikaan korista millä tahansa... ja hyvin vähän sieltä toisaalta löytyy mitään aurinkoista.” Tatuoinnit ilmentävät Eeron mieltymyksiä siis samalla tavoin kuin hänen asuntonsa. Molemmat koristellaan ja ”sisustetaan”. Omassa kehossa ollaan ”kuin kotonaan”, joten miksei sitä sitten myös laitettaisi viihdyttävämpään ja omaa silmää miellyttävämpään kuntoon niin kuin konkreettista asuntoakin.

Eero ja Katja pohtivat molemmat tatuointikuvan merkitystä kuvien ottajille. Eeron kokemusten mukaan tatuointien merkityksellisyyteen suhtaudutaan kriittisesti: toisaalta tatuointien ottajat eivät halua tatuointia, jolla ei olisi mitään tarkoitusta,

toisaalta taas tatuointeja otetaan hänen mukaansa myös puhtaasti koristeellisista syistä. Eniten kuvien tarkoitusta ja merkitystä miettivät Eeron havaintojen mukaan ensimmäistä tatuointikuvaansa ottavat tai sitä harkitsevat. Hän itse taas haluaa ottaa myös näyttäviä ja häntä itseään pukevia tatuointeja, ei siis vain niiden sisältämän merkityksen vuoksi vaan myös koristeeksi. Katjan mielestä suurin osa tatuointien ottajista ottaa kuvan juuri sen koristeellisuuden vuoksi.

Mm, enemmän niitä kyllä koristeeksi otetaan. Että harvalla, jos esimerkiksi kysyy sitä mikäs tässä on tämä, öö, merkitys. Niin niin, sitten on joko sitä, etä hetken aikaa ne joutuu miettiä, miettimään ja sitten keksii siinä niin nopeasti lennosta jonkun. Että että, tällä, tällä on niin ku tämmönen, että mä otan tän tota niin niin kauniin, söpön perhosen sen takia, että kun mun, mun mun, öö, mummoni rakasti perhosia ja nyt minä sen tähän näin otan ja niin kun tällasia. Ja et niin kun, et koetetaan, koetetaan keksiä väkipakolla niin kun näitä. (Katja 07.10.2010)

5 OMAN AIKANSÄ KUVIA

Kokoan tässä kappaleessa haastatteluista toistuvasti esiin nousseet, tutkimuskysymysteni kannalta keskeiset seikat. Käsittelem aluksi tatuointeihin liittyviä henkilökohtaisia merkityksiä ja syitä tatuointien ottamisen taustalla. Kokoan myös tatuointeihin liittyvät sosiaaliset ulottuvuudet eli niiden roolin sosiaalisessa kanssakäymisessä ja siinä miten tatuointeja kannetaan tämän sosiaalisen vaikutuksen alaisena. Tutkimuskysymyksenihän ovat:

- Millainen merkitys tatuoinneilla on osana haastateltavieni ruumiillisuutta ja identiteettiä? Mitä tatuoinnit merkitsevät kantajilleen?
- Miten kehonmuoti ilmenee siinä tavassa, jolla tatuointeja kannetaan ja katsotaan? Mikä rooli tatuoinneilla on sosiaalisessa kanssakäymisessä?

5.1. ”Ne on vähän semmosii siirtymäriittejä ollu”

Haastateltavieni puheessa toistuivat teemasta riippumatta maininnat tatuointien henkilökohtaisuudesta, niiden funktio muistoina tai muistuttajina sekä se, että ne ovat osa ”kokonaisuutta”. Näihin aiheisiin palattiin monessa yhteydessä ja siksi pä katson niiden muodostavan keskenään pääteemoja halkovan merkitysjonon, joka kertoo paljon olennaisia asioita tatuoinneista ilmiönä.

Erittäin kiinnostava huomio oli se, että tatuoidut eivät tatuointien silmiinpistäväydestä tai näkyvyydestä huolimatta katsoneet niiden olevan niin sanotusti julkisia. Tatuoinneista saatu palaute ärsytti tai tuntui kiusalliselta, sillä kuvia pidetään henkilökohtaisina ja jopa intiimeinä asioina, joihin puuttuminen ei

tunnu sopivalta. Myös väärintulkituksi tuleminen häiritsi ja haastateltavat toivoivatkin, ettei heitä ja heidän persoonaansa arvioitaisi tatuointien kautta. Useimmat haastateltavista kertoivatkin, että eivät halua tatuointeihinsa kiinnitettävän huomiota. Useimmat korostavat sitä, että tatuoinnit on otettu vain ja ainoastaan itseä varten. Ne edustavatkin kantajiensa kiinnostuksen kohteita ja ne on tehty hyvinkin tarkkojen toiveiden mukaisesti.

Tärkeimmäksi tatuointeihin liittyväksi seikaksi nousi niiden funktio muistona tai muistuttajana. Tatuointikuvat edustavat menneitä aikoja, ihmisiä, eläimiä tai kokemuksia, joita haastateltavani ovat elämänsä aikana kohdanneet. Ne muistuttivat paitsi näistä konkreettisista tapahtumista ja hahmoista myös elämänasenteesta tai selviytymisestä. Muistoihin liittyivät myös elämänmuutokset tai siirtymäriitit. Tatuoinnit on otettu aikana, jolloin elämässä on tapahtunut paljon muutoksia tai ihmiset ovat joutuneet käsittelemään vaikeita asioita. Tatuointi siirtymäriitin merkinä tai muistona elämäntilanteen muutoksesta sisältää samanlaisen ajatuksen selviytymisestä.

Haastatelluille tärkeää tatuointikuvassa on se, että se toimii osana kokonaisuutta. Heidän mielestään pelkkä kuva ei vielä tee tatuointia hyväksi tai huonoksi, vaan sen tulee olla kantajansa mukaan suunniteltu ja tämän kehoon ja habitukseen sopiva. Tatuointi on ennen kaikkea pala persoonallisuuden ja ruumiillisuuden muodostamassa kokonaisuudessa. Tatuointia pidetään paitsi itseilmaisun muotona myös luontevana tapana muokata omaa ulkonäköä. Se toimii persoonallisuuden ilmentäjänä, vaikka onkin hyvin henkilökohtainen eikä edes aina nähtäväksi tarkoitettu. Identiteetin kannalta tatuointi on siis merkittävän oloinen, sisältäähän se paljon muistoihin ja kokemuksiin liittyviä ajatuksia.

5.2. ”Helkutin kallis kaulakoru”

Vaikka tatuoinnit on otettu itseä varten ja ne ovat useimmille haastateltavista hyvin henkilökohtaisia, ilahtuvat monet saadessaan positiivista palautetta

tatuointikuvistaan. Melkein kaikki ovat myös itse kiinnostuneita muiden tatuoinneista ja keskustelevat niistä sekä arvioivat kuvien tekojälkeä sekä sopivuutta kantajilleen. Haastateltaville on kuitenkin hyvin tärkeää se, ettei tatuointeja tulkita ”väärin” ja että heitä ei yritetä personoida tatuointiensa kautta. Huomiota siis ei suoranaisesti toivota, mutta sitä saataessa se on miellyttävää, kunhan vaan noudattaa tatuoidun omia toiveita tai ajatuksia.

Haastateltavien tatuointeihin liittyy paljon muistoja ja ne edustavat heille merkityksellisiä asioita, mutta siitä huolimatta monet korostavat tatuointien funktiota koristeina. Tatuointeihin viitattiin koruina ja ne rinnastettiin kampauksiin, vaatteisiin tai kodin sisustukseen. Tatuointien merkitykseen viitattiin jopa väheksyvään sävyyn ja sitä pidettiin yliarvostettuna tekijänä tatuointikuvaa arvioitaessa. Ne ovat välineitä kehon muokkaamiseen haluttuun suuntaan ja niiden avulla voidaan tavoittaa sellaisia ulkonäöllisiä piirteitä, joita ei muuten voitaisi saada. Hyvin henkilökohtaiset ja paljon tunnepitoisia ajatuksia sisältävät tatuointikuvat ovatkin pelkkiä koristeita ja asusteita. Toisaalta haastateltavat kuitenkin kertoivat katsovansa muiden ihmisten tatuointien fyysistä jälkeä, ja arvioivansa sitä miten tatuoinnit sopivat kullekin henkilölle ja mitä ne mahdollisesti kertoo heidän persoonastaan.

Sosiaalinen kanssakäyminen vaikuttaa tatuointeihin merkittävimmin siten, että tietyissä tilanteissa tatuoinnit halutaan voida peittää vaatetuksen avulla. Kukaan haastateltavista ei häpeile tatuointejaan eikä edes koe velvollisuudekseen niiden peittämisen. Päin vastoin he haluavat kantaa tatuointinsa ylpeinä. Tatuointeja ottaessaan kaikki ovat kuitenkin miettineet kuvan sijainnin pitäen silmällä sitä, että se voidaan tarvittaessa peittää vaatetuksella. Vaikka useimmat haastatelluista pitivät tärkeänä tatuointien esillä olemista, heillä oli kuitenkin hyvin selkeä kuva siitä, missä tatuointeja voidaan pitää näkösällä ja missä ne suorastaan kuuluu piilottaa. Työpaikat, sukulaiset tai tulliviranomaiset nähdään tahoina, jotka saattavat reagoida tatuoihin ei toivotulla tavalla ja siksi näissä yhteyksissä peitetään omat tatuointikuvat.

Muoti ja kehonmuoti eivät siis ole itsessään tatuointien kantamista rajoittavia tai edistäviä tekijöitä. Ne tulevat esiin pikemminkin auktoriteettien, asenteiden ja oletusten muodossa. Opettajan, luottamusmiehen tai luotettavan kansalaisen oletetaan olevan tatuoimattomia ja siten jollain tapaa uskottavampia tai vakuuttavampia. Kehonmuoti ei esiinny siinä, miten kukin kantaa itsensä ja asunsa, vaan siinä miten sosiaalisessa kanssakäymisessä asennoidutaan hyväksytyyn ja sallittuun sekä paheksuttuun ja kiellettyyn. Kyse on siis visuaalisen sijaan mentaalista ilmiöstä, siitä mitä me ajattelemme ulkonäöstä ja sen suhteesta edustettuun asiaan tai ammattiin.

5.3. ”Osittain tietoista kulttuurinmuutostyötä”

Läpi aineiston elää vahvana vastakkainasettelu merkityksellisyyden ja puhtaan koristeellisuuden välillä. Haastateltavani kertoivat paljon tatuoinneistaan ja siitä millaiseen elämänvaiheeseen niiden ottaminen ajoittui ja mitä ne heille tänä päivänä edustavat. Kysyessäni suoran kysymyksen tatuointien merkityksestä he olivat hieman huvittuneen tai jopa närkästyneen oloisia ja halusivat kaikki korostaa sitä, ettei tatuoinnilla ole mitään varsinaista merkitystä ja että moinen merkitysten keksiminen on tarpeetonta. Ikään kuin symboliikka tai merkityksellisyys olisivat negatiivisia tai väheksyttäviä asioita.

Kaikille oli myös tärkeää, ettei tatuoituja ihmisiä leimattaisi tatuointiansa vuoksi epäilyttäviksi tai paheksuttaviksi henkilöiksi. Heidän mielestään kauan eläneet asenteet tatuoinneista merimiesten ja vankien merkkeinä olivat vanhanaikaisia ja tarpeettomia. Tatuointien peittämisen on kuitenkin oltava mahdollista vaikka tatuointeja olisi kuinka paljon. Vaikka haastateltavat olivat hyvin itsevarmoja ja ylpeitä tatuoinneistaan eivätkä missään nimessä pitäneet pakollisena niiden piilottamista vaatteiden alle, kertoivat he kuitenkin tekevänsä niin ihan vaan päästäkseen helpommalla vaikeaksi olettamistaan sosiaalisista tilanteista. Kaikki pitivät tatuoinneista ja näkevät ne täysin hyväksyttävänä ilmiönä, mutta haluavat siitä huolimatta omilla työpaikoillaan ja omien äitiensä luona voida peittää kuvansa.

Merkityksellisyys ja merkityksettömyys sekä peittäminen ja piilottaminen muodostivat kaksi kiinnostavaa vastakohtaparia. Haastateltavat eivät itse tuntuneet huomaavaan lainkaan ristiriitaisuutta siinä, että tatuoinnit halutaan nähdä pelkkinä neutraaleina kuvina ja koristuksina, mutta että ne kuitenkin merkitsevät kantajalleen paljon myös pintaa syvemmällä tasolla. Myös samanaikainen puhe tatuointien peittämisen tärkeydestä ja niiden esillä olemisen puolesta oli luontevaa eikä kukaan haastateltavista pitänyt näitä toisilleen vastakohtaisina asioina.

Tatuoinnit näyttävät asettuvan jonkilaiseen tiedostamisen ja epätiedostamisen sekä henkilökohtaisen ja sosiaalisen välimaastoon. Ne kietovat kantajansa elettyä elämää osaksi tämän ruumiillista ja mentaalista identiteettiä ja ovat tässä roolissaan yksityisiä ja jopa salaisia. Samalla ne myös viestivät ulkomaailmalle itsevarmuudesta ja rohkeudesta: ”Minulla on tatuointi ja kannan sitä ylpeänä muiden mielipiteistä välittämättä.” Toiset haastateltavista tuovat tatuointinsa esiin tarkoituksellisesti valitsemisinaan tilaisuuksissa ja toiset peittävät ja paljastavat niitä tunteen ja ennakkoletusten pohjalta. Kaikki kuitenkin haluavat tatuointeja kantaa ja tulla tulkituksi niiden kautta korkeintaan ”oikein”, jos sitten ollenkaan. Pääasia tatuoinneissa tuntuu olevan se, että ne ovat olemassa itselle ja toimivat henkilökohtaisina merkitsijöinä.

Ulkomaailman asenteet ja odotukset huomioidaan lähinnä tiettyjen perinteisten auktoriteettien tai tarkkasääntöisten yhteisöjen puitteissa. Henkilökohtaiseen esiintymiseen ja vapaa-ajalla toimimiseen yhteiskunnalliset oletukset eivät vaikuta rajoittavasti. Tatuoinnit peitetään kun tilanteen oletetaan olevan virallinen, edustavaa laatua oleva tai auktoriteetin asemaa edellyttävä. Vaikka ristiriitaisuuksia esiintyykin, on aineistostani havaittavissa silti seuraavanlainen kaava: tatuoinnit ovat henkilökohtaisesti merkittäviä itseilmaisun välineitä, joiden avulla voidaan haluttaessa tuoda esiin omaa persoonaa, mutta jotka kuitenkin pidetään piilossa yleisen asenneilmapiirin niin odottaessa. Ne ovat ruumiillisesti tärkeitä, mutta niin henkilökohtaisella tasolla, ettei niiden merkityksellisyys kärsi siitä ettei kukaan näe tai huomioi niitä.

6. TÄHÄN ON TULTU

Tässä pro gradu -työssä käsitelty aineisto ei kerro vielä suuria totuuksia asioiden tilasta, mutta suuntaviivoja se tarjoaa. Haastateltavani, tatuoidut, ovat taustoiltaan toisistaan poikkeavia ja kovin eri tyyllisiä yksilöitä, mutta tapa katsoa omia ja muiden tatuointeja on kuitenkin saman kaltainen: kuvat ovat henkilökohtaisia muistoja, omakuvia ja muistuttajia, mutta myös koruja. Toisten tatuointeja tarkastellaan kantajansa asusteina, jonain jonka joko pukevan haltijaansa tai herättävän kysymyksiä olemalla jotain kokonaisuuteen sopimatonta. Tatuoinnit näyttäytyvät siis paitsi henkilökohtaisesti merkityksellisinä myös osana asukokonaisuutta tai yksilön fyysistä olemusta. Birket-Smith esittää myös ruumiinmuokkauksen osana ihmisen tarvetta koristautua ja koreilla:

Taipumus koristella itseään on todellisuudessa vain itsetehostusvietin ilmaus. Näin ollen voisi luulla, että se on ikivanha. Sitä se onkin vuosissa laskettuna, ja eräät tutkijat ovat lisäksi arvelleet, että korut olisivat vanhempia kuin puku. - - . Mutta kuten jo olemme korostaneet, sekä menneisyyden että nykyajan alkeellisimpien kansain korut ovat silmiinpistävän vähälukuiset ja mitättömät. Vasta paljon korkeammalla tasolla tapaamme barbaariset ruumiin deformaatiot, fantastiset nenä- ja huulikorut, enemmän eriskummallisen kuin käytännöllisen tavan kuormata itsensä 30-40 kg painavalla kaulaan ja jäsenien ympäri pannulla rautarengasmäärällä. Näyttää siltä, että koreilemisen halu tosin uinuu ihmisen mielessä, mutta että se vaatii jotakin, joka herättää sen, kuten kyllästetty kemiallinen liuos vaatii ulkonaisen vaikutuksen, jotta se kiteytyisi. (Birket-Smith, 1966: 31-32.)

Haastateltavani nauttivat tatuoinneista saamastaan huomiosta ja vaikka ne olivat hyvinkin henkilökohtaisilla merkityksillä ladattuja ”oman aikansa kuvia”, esiintyivät ne myös osana ulkoista olemusta, jolla kerätä ja saadaa huomiota. Ehkäpä kuvat jollain tavalla ovat osa itseilmaisun ja laittautumisen tarvetta; sitä samaa tarvetta, joka saa meidät katsomaan kotoa lähtiessämme peiliin tai valitsemaan jonkin tietyn vaatekappaleen.

Haastateltavani kiinnittävät huomioita muiden ihmisten tatuointeihin ja pitävät niitä hyvin luonnollisena osana ihmisten olemusta, joskin kuvat voivat olla onnistuneita ja kauniita tai epäonnistuneita ja epäsoivia. Yleinen asenneilmapiiri näyttäytyy siis tatuoinneille myönteisenä eikä tatuoituihin lyödä rikollisen tai muuten epäilyttävän henkilön leimaa. Toisaalta myös nuo vanhat asenteet näyttävät elävän ja tatuoidut kokevat edelleen, että tietyissä tilanteissa tatuoinnit lienee parempi peittää. Vanhat ajattelumallit sopivasta julkisivusta elävät siis edelleen uusien, hyväksyvempien näkemysten rinnalla. Tatuoinnit ovat siirtyneet merimiesten ja vankien iholta suomalaisten opettajien, myyjien ja sairaanhoitajien iholle hieman ujostellen, mutta kuitenkin hyväksyttävästi.

Minun haastateltavani eivät olleet moderneja primitiivejä. He eivät ainakaan viitanneet tatuointiensa liittyvän yhteiskunnan tarjoamien mahdollisuuksien epäaitouteen tai niiden riittämättömyyteen, joka olisi ohjannut heidät etsimään todellisia kokemuksia tatuointien parista. Itse näen heidät ennemminkin notkeina moderneina yksilöinä, jotka toteuttavat rooliaan yhteiskunnassa pelaten sen asettamien sääntöjen ja arvojärjestelmien puitteissa, mutta jotka samaan aikaan rakentavat omaa identiteettiään vaihtoehtoisin keinoin. He ankkuroituvat itseensä, mutta eivät sen vuoksi etteivätkö he voisi ankkuroitua myös yhteiskuntaan. Tatuoinnit ovat henkilökohtaisen identiteetin ja sosiaalisen minuuden välille asettuvia ruumiillisia merkkejä, jotka esiintyvät kehonmuodin ilmentyminä sosiaalisen tilanteen niin salliessa.

Tatuointien tehtävä päiväkirjamaisena muistuttajana ja menneiden aikojen merkitsijänä on useimmille haastatelluistani tärkeä. Se mikä halutaan pitää muiden katseilta ja tulkinnoilta piilossa on itselle merkityksellisempää kuin se mikä halutaan tuoda esille. Vaatteidensa alla tatuoidut kantavat muistoja vanhoista ystäväistä, merkkejä selviytymisestä, muistutuksia menneistä vaikeuksista sekä kauniista tarinoista. Näihin kuviin ei suhtauduta sen suuremmalla sentimentaalisuudella kuin vähempimerkityksellisiin tatuointeihin vaan puheessa ne molemmat saavat samanlaisen arkisen vivahteen. Ne ovat iholla, mihin ne kuuluvatkin.

Syvällisemmän taustoittamisen pohjalta saattaisi vielä kummuta kehonmuodin muutoksia valottavaa materiaalia ja voisikin olla kiinnostavaa lähestyä aihetta laajemman kulttuurihistoriallisen perehtymisen jälkeen. Tällöin kehonmuodin muuttumisen saisi hahmotettua laajemmin ja sen myötä myös nykytilanne voisi näyttäytyä toisenlaisena. Erilainen kysymyksenasettelu ja uusintahaastattelut tatuoitujen kanssa tarjoaisivat spesifimpää tietoa aiheesta. Jatkotutkimuksen kannalta aihepiiri tarjoaa paljon mielenkiintoisia polkuja, joita lähteä kulkemaan. Minua jäi kiinnostamaan syvällisemmän teoreettisen tiedon hankkiminen identiteetin ja ruumiillisuuden yhteydestä sekä siitä, miten aikakausi ja sen ilmiöt kuten media vaikuttavat ihmisten tapaan katsoa itseään ja muita ihmisiä. Laajemman jatkotutkimuksen työkaluna grounded theory voisi olla käyttökelpoinen.

LÄHTEET

Painamattomat lähteet

Friman, Joanna, 2010: Tatuoitu nainen; ruumiillisuuden asennemurros 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen Suomessa. Jyväskylän yliopiston historian ja etnologian laitoksen pro gradu -työ.

Haverinen, Anna, 2009 : Trobriand-saarilta internetiin – antropologisen kenttätöön haasteita virtuaalisessa ympäristössä, lehdessä [J@rgonia](#) – Elektroninen julkaisu. Vol 7, numero 16 (2009)

Krutak, Lars, 2005 – 2006: Return of the Headhunter; The Philippine Tattoo Revival. Luettu 15.05.2011

http://www.vanishingtattoo.com/tattoos_in_Philippines.htm

”Mikko”, mies, 28, ammatti: tatuoiija; haastattelu tehty 03.04.2006. Keski-Suomen Muistiarkisto, Jyväskylän yliopisto, historian ja etnologian laitos. KSMS CD 07/06.

Robson, David: A Histroy Lesson in Bodybuilding. Luettu 17.05.2011

<http://www.bodybuilding.com/fun/drobson61.htm>

Ruotsalainen, Jari, 2010: Ihon näkyvät merkitsijät. Luettu 17.05.2011

http://www.craftmuseum.fi/esitteet/jari_ruotsalainen.pdf

Ruotsalainen, Jari, 2010: Tatuoinnit visuaalisen identiteetin tulkinnassa. Pro-gradu – tutkielma Itä-Suomen Yliopistossa.

Taidetta iholla – Vuoden käsityöläinen: tatuoiija Antti Rossi. Suomen käsityön museon julkaisu. Luettu 15.05.2011

http://www.craftmuseum.fi/esitteet/10_vuoden_kasityolainen.htm

Timppa000 05.04.2011 keskustelufoorumilla Potku.net. Luettu 10.04.2011

[http://www.potku.net/forum/viewtopic.php?](http://www.potku.net/forum/viewtopic.php?f=21&t=1787&sid=8ac1d05e24d4264aa7232c4a2720ad77&start=720)

[f=21&t=1787&sid=8ac1d05e24d4264aa7232c4a2720ad77&start=720](http://www.potku.net/forum/viewtopic.php?f=21&t=1787&sid=8ac1d05e24d4264aa7232c4a2720ad77&start=720)

Haastattelut

Haastatteluaineisto tekijän hallussa

”Danny”, mies, 29, ammatti: tatuoiija; haastattelu tehty 13.12.2006.

”Eero”, mies, 32, ammatti: psykiatrinen sairaanhoitaja; haastattelu tehty 26.10.2010 ja 23.03.2011.

”Joona”, mies, 31, ammatti: myyjä; haastattelu tehty 08.10.2010.

”Katja”, nainen, 20, ammatti: tatuoiija; haastattelu tehty 07.10.2010.

”Matias”, mies, 22, ammatti: dj/opiskelija; haastattelu tehty 14.12.2006.

”Sakari”, mies, 28, ammatti: esimies; haastattelu tehty 12.12.2006.

”Sanna”, nainen, 27, ammatti: jatko-opiskelija; haastattelu tehty 07.10.2010.

”Sonja”, nainen, 27, ammatti: jatko-opiskelija; haastattelu tehty 23.03.2011.

Painetut lähteet

Anttonen, Marjut, 1999: Etnopolitiikkaa Ruijassa; Suomalaislähtöisen väestön identiteettien politisoituminen 1990-luvulla. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 764. Helsinki: SKS.

Bauman, Zygmunt, 2002: Notkea moderni. Tampere: Vastapaino.

Benson, Susan, 2000: Inscriptions of the Self; Reflections on Tattooing and Piercing in Contemporary Euro-America, teoksessa *Written on the Body; The Tattoo in European and American History*; Caplan, Jane (toim.). Lontoo: Reaktion Books. 234 – 254.

Birket-Smith, Kaj, 1966: *Kulttuurin tiet 2*. Helsinki: WSOY.

Cole, Anna, 2006: Letter from the Editor. *Fashion Theory; The Journal of Dress, Body & Culture* 10 (3). 293 – 296.

Coleman, Simon & Collins, Peter, 2006: Introduction: 'Being...Where?' Performing Fields on Shifting Grounds, teoksessa *Locating the Field*; Coleman, Collins (toim.). New York: Berg. 1 – 21.

Davies, Charlotte Aull, 2002: *Reflexive Ethnography: a guide to researching selves and others*. New York : Routledge.

Ehn, Billy; Löfgren, Orvar, 1996: *Vardagslivets etnologi; Reflektioner kring en kulturvetenskap*. Stockholm: Natur och kultur.

Hannerz, Ulf, 2006: Studying Down, Up, Sideways, Through, Backwards, Forwards, Away and at Home: Reflections on Field Worries of an Expansive Discipline, teoksessa *Locating the Field*; Coleman, Collins (toim.). New York: Berg. 23 – 41.

Hirsjärvi, Sirkka; Hurme, Helena, 2000: Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki. Yliopistopaino.

Juntunen, Juho K., 2004: Tatuoitu. Helsinki: WSOY.

Kinnunen, Taina, 2001: Pyhät bodarit; yhteisöllisyys ja onni täydellisessä ruumiissa. Helsinki: Gaudeamus.

Kinnunen, Taina, 2008: Lihaan leikattu kauneus; kosmeettisen kirurgian ruumiillistuneet merkitykset. Helsinki: Gaudeamus.

Korhonen, Anu, 2005: Silmän ilot: Kauneuden kulttuurihistoriaa uuden ajan alussa. Jyväskylä: Atena.

Laurén, Kirsi, 2006: Suo – sisulla ja sydämellä; Suomalaisten suokokemukset ja -kertomukset kulttuurisen luontosuhteen ilmentäjinä. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 1093. Helsinki: SKS.

Leach, James, 2006: Out of Proportion? Anthropological Description of Power, Regeneration and Scale on the Rai Coast of Papua New Guinea, teoksessa *Locating the Field*; Coleman, Collins (toim.). New York: Berg. 149 – 162.

Löfström, Jan, 2000: Musta nahkatakki, teoksessa *Arjen säikeet*; Lönnqvist (toim.). Jyväskylä: Atena. 215 – 233.

Lönnqvist, Bo, 1978: *Kansanpuku ja kansallispuku*. Helsinki: Otava.

Meinander, Henrik, 2003: Ruumiista kulttuurin kiintopiste, teoksessa *Suomen kulttuurihistoria 4*; Saarikangas, Mäenpää, Sarantola-Weiss (toim.). Helsinki: Tammi. 436 – 451.

Moilanen, Pentti & Rähkä, Pekka: Merkitysrakenteiden tulkinta, teoksessa Ikkunoita tutkimusmetodeihin II; Aaltola, Valli (toim.). Jyväskylä: PS-Kustannus. 44 – 67.

Noro, Arto, 1986: Esipuhe. Teoksessa Simme, Georg, 1923, Muodin filosofia. Helsinki: Kustannus Oy Odessa.

Rantala, Irma, 2001: Laadullinen aineiston analyysi tietokoneella, teoksessa Ikkunoita tutkimusmetodeihin II; Aaltola, Valli (toim.). Jyväskylä: PS-Kustannus. 86 – 99.

Ruotsala, Helena, 2005: Matkoja, muistoja, mielikuvia – kansatieteilijä kentällä, teoksessa Polkuja etnologian menetelmiin; Korkiakangas, Olsson, Ruotsala (toim.). Helsinki: Ethnos ry. 45 – 76.

Ruotsalainen, Jari, 2001: Kosmeettisia häiriöitä? – kertomuksia suomalaisesta tatuoinnista. Joensuu: Kustannusyhtiö Ilias oy.

Rush, John A., 2005: Spiritual Tattoo; A Cultural History of Tattooing, Piercing, Scarification, Branding, and Implants. Berkeley: Frog, Ltd.

Simmel, Georg, 1923: Muodin filosofia. Helsinki: Odessa.

Salmons, Janet, 2010: Online Interviews in Real Time. Los Angeles: Sage.

Utanga, John & Mangos, Therese, 2006: The Lost Connections; Tattoo Revival in the Cook Islands. Fashion Theory; The Journal of Dress, Body & Culture 10 (3). 315 – 332.

Va'a, Unasa L. F., 2006: Five Days with a Master Craftsman. Fashion Theory; the Journal of Dress, Body & Culture 10 (3). 297 – 314.

Vale, V. & Juno, Andrea (toim.), 1989: *Modern Primitives; An Investigation of Contemporary Adornment & Ritual*. San Francisco: V/Search.

Teemalista asiakkaille

Taustatiedot

Ikä?

Ammatti/koulutus?

Asuinpaikka?

Tatuoinnit

Onko tatuointeja?

Monta? Missä paikassa?

Millaisia tatuointeja on? Väritys, koko?

Missä tatuoinnit on otettu?

Mistä on löytänyt tatuointikuvansa?

Onko tatuoidulla kuvalla jotain erityistä merkitystä itselle?

Haluaako kuvalla viestiä jotain? Toivooko, että tatuointiin kiinnitetään huomiota?

Kiinnittääkö huomiota muiden tatuointeihin?

Onko kukaan ulkopuolinen tullut antamaan palautetta tatuoinnista tai osoittanut huomaavansa sen?

Haluaako ottaa tai suunnitteleeko ottavansa lisää tatuointeja?

Sattuuko tatuoinnin ottaminen?

Lävistykset

Onko lävistyksiä?

Monta ja missä paikoissa?

Miksi valitsi kyseisen lävistyksen? Miten päätyi valintaansa?

Missä lävistyksiä on otettu?

Aikooko ottaa lisää lävistyksiä?

Toivooko, että kiinnitetään huomiota?

Kiinnittääkö huomiota muiden lävistyksiin?

Onko saanut palautetta tai huomiota lävistyksestä johtuen?

Sattuuko lävistyksen ottaminen?

Kehonmuokkaus yleensä

Onko kehoa muokattu jollain muulla tavalla?

Eli onko implantteja, kielenhalkaisuja, polttomerkkejä, ihonsiirtoja tai arpitatuointeja?

Mitä mieltä on kehonmuokkauksesta? Esim. kosmeettisesta amputaatiosta?

Oma teemalista

Taustatiedot

Ikä?

Ammatti/koulutus?

Asuinpaikka?

Tatuoinnit

Onko tatuointeja/arpitatuointeja?
Monta? Missä paikassa?

Milloin tatuoinnit on otettu? Missä?

Tatuoinnin ottamista edeltänyt päätöksentekoprosessi?

Miten on päätyttyä ottamaan tatuoinnin juuri siihen paikkaan kehossa?

Millaisia tatuointeja on? Väriyty, koko?

Missä tatuoinnit on otettu?

Mistä on löytänyt tatuointikuvansa?

Tyytyväisyys omaan tatuointiin?

Onko tatuoidulla kuvalla jotain erityistä merkitystä itselle?

Haluaako kuvalla viestiä jotain? Toivooko, että tatuointiin kiinnitetään huomiota?

Kiinnittääkö huomiota muiden tatuointeihin?

Onko kukaan ulkopuolinen tullut antamaan palautetta tatuoinnista tai osoittanut huomaavansa sen?

Haluaako ottaa tai suunnitteleeko ottavansa lisää tatuointeja?

Yleiset tatuointeja ja/tai kauneutta koskevat käsitykset ja asenteet?

Tatuoinnin ”sosiaaliset merkitykset” eli vaikuttaako tatuointi esimerkiksi pukeutumiseen työpaikalla tai vapaa-aikana?